

ŠentRUPERT

Glasilo krajanov krajevne skupnosti Šentrupert

• LETO: V. / 4 • 23. december 2003 • Glasilo izhaja štirikrat letno • Za krajane KS Šentrupert brezplačno •

PRESEDNIKOV POGLED

Ob koncu leta navadno pregledamo, kaj je prineslo leto, ki se posklavlja – kaj je bilo dobro, kaj slabo, kaj smo uresničili, kaj pa nas čaka še naslednje leto.

Leto 2003 se je v krajevni skupnosti Šentrupert začelo zelo slabo. Zelo pozen sprejem proračuna Občine Trebnje je botroval, da smo lahko z večjimi deli začeli šele sredi poletja – v času dopustov.

Spomladi smo najprej dokončali manjše odseke asfalta, ki so ostali iz preteklega leta. Uredili smo vodno vrtino na Vrheh in pričeli črpati vodo, da bi ugotovili, kakšna bo voda po dolgotrajnejšem črpanju. Žal so zadnje analize pokazale, da verjetno voda iz te vrtine ne bo uporabna.

Nadaljevali smo na vodovodnem omrežju Hom - Nebesa, kjer so bile odpravljene manjše pomanjkljivosti.

V tem času se je zgradil 530 metrov dolg vod Nebesa - Goljek in se priključil že na obstoječe vodovodno omrežje Goljek - Sela.

V poletnih mesecih smo na vodovodnem področju urejali krak novega voda v Šentrupertu – od kulturnega doma do šole in nato še krak mimo Petra Freliha do Marjana Brcarja.

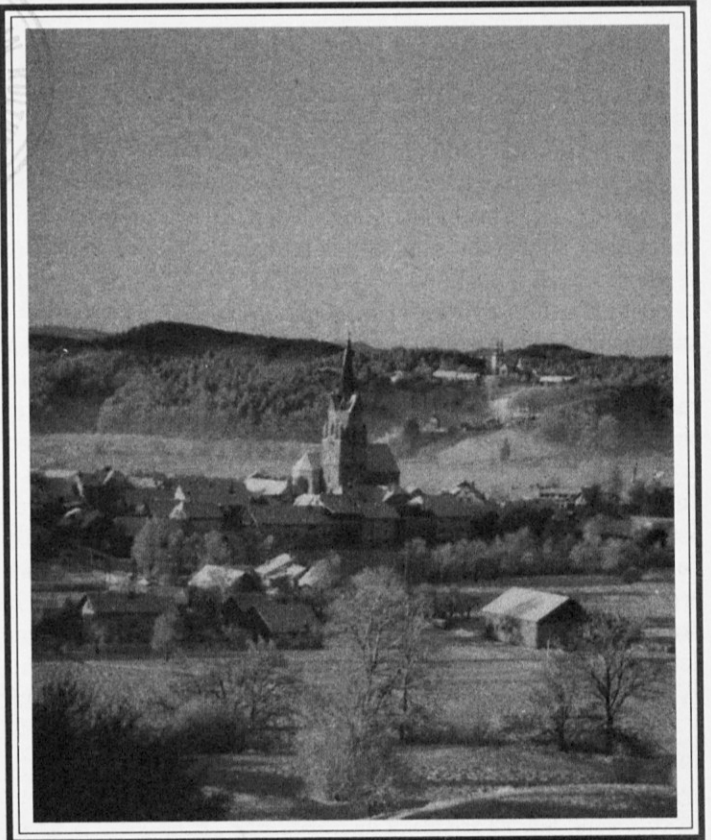
V poletnih mesecih se je razširila, utrdila in asfaltirala cesta Vrh - Kamnje. Prav tako smo razširili in posuli cesto v Kostanjevici – od mostu do Staneta Krnca. Sanirali smo tudi cesto od Kostanjevica proti Jelševcu.

Septembra smo pričeli dela na cesti Sotla - Zabukovje. Razširili in utrdili smo celotno traso v skupni dolžini 2200 metrov in položili približno 6.800 m asfalta.

Jeseni smo končali z deli na pokopališki kapeli, kjer smo na zvoniku zamenjali ostrežje in kritino z bakrom.

Zgradili smo še 850 metrov glavnega voda Ukenberk - Sela. Na Homu smo zamenjali del dotrajanih cevi v dolžini približno 130 metrov.

Hkrati z vsemi temi deli pa so se pripravljali projekti za izgradnjo ceste Slovenska vas - Šentrupert in Brinje - Škrljevo. Zastavljeni so veliki projekti: vodovod Šentrupert, kanalizacija Šentrupert, vodovod Viher in seveda že omenjeni cestni program. Izvedba teh pa je v veliki meri odvisna od občinskega proračuna.

Glede na okvirne skupne zneske predloga proračuna za leto 2004, ki smo ga nedavno dobili predsedniki krajevnih skupnosti, lahko le slutimo, da bo prišlo do krčitev programov.

Omenim naj še bogato sodelovanje z nekaterimi društvi, kjer je v precejšnjem obsegu pomagala tudi KS Šentrupert.

**NAJ ZAŽELIM
V PRIHAJAJOČEM LETU
VELIKO ZDRAVJA, DOBRE VOLJE IN
PREDANOSTI KRAJU,
DA BOMO S SKUPNIMI MOČMI
LAŽJE PREMAGALI TUDI OVIRE!**

Tone Rugelj, predsednik sveta KS Šentrupert

DOGAJANJA V KS IN DRUŠTVIH

DOGAJANJE V KRAJEVNI SKUPNOSTI ŠENTRUPERT

Člani sveta KS Šentrupert smo se zbrali na 10. redni seji 9. oktobra 2003. Predsednik sveta Tone Rugelj je poročal o opravljenem delu. Končano je bilo delo na trasi kulturni dom – OŠ – Marjan Brčar; trasa je dolga približno 900 metrov. Pri šoli smo pred začetkom novega šolskega leta naredili preplastitev, ker je bil zaradi napeljave vodovoda asfalt uničen. Načrtujemo še rekonstrukcijo vodovoda Sela v dolžini 450 metrov; če pa bo vreme dopuščalo, bo še rekonstrukcija vodovoda Hom – Draga. Imamo težave pri pridobivanju soglasij za izkop stranskega kraka vodovoda v dolžini 350 metrov. Člani sveta so sprejeli sklep, da morajo zainteresirani vodovodnih priključkov sami pridobiti soglasje. Sklenili so še, da se obnova lokalne ceste na Vihru preloži v leto 2004, še letos pa se dokonča asfaltiranje ceste v Zabukovju do vasi.

Imenovani sta bili komisiji v sestavi: Feliks Ahlin, Stane Okoren, Izidor Kovaljev ter Dušan Tratar, Jure Bizjak in Peter Pavlin; zadolženi sta za pridobitev mnenj, hkrati pa zvedeti, pod kakšnimi pogoji bi bili lastniki zemlje na relaciji Slovenska vas – Šentrupert pripravljeni odstopiti zemljo za širitev ceste Slovenska vas – Šentrupert. Prva komisija mora obiskati lastnike zemljišč od Šentruperta do križišča za Veselo Goro, druga komisija pa lastnike do križišča v Slovenski vasi. Na krajevni skupnosti pa je potrebno pridobiti mapne kopije z lastniki za omenjeno cesto.

Krajevna skupnost Šentrupert je pridobila koncesijo za peskokop Zabukovje; sedaj moramo v enem letu pridobiti ustrezna dovoljenja za izkoriščanje peskokopa.

Pokopališki odbor, ki ga vodi Peter Pavlin, je imel sejo že pred sejo sveta KS Šentrupert. Predlagali so, naj se najemnina grobov ne spremeni, saj bo prišlo do podražitve že zaradi DDV, ki ga bo potrebno obračunati 20%, doslej pa je bil 8,5%. Predlagali so še, naj bi se cena za uporabo poslovilne vežice povečala od 3000 na 4000 dnevno, poudarili pa so še, da bi bilo nujno urediti parkirni prostor na travniku ob pokopališču.

Člani sveta so se strinjali, da se najemnina za grobe ne spremeni, sprejeli pa so sklep, da je nova cena za uporabo vežice 5000 tolarjev dnevno. Za ureditev parkirnega prostora pa bo treba narediti idejni projekt.

Na naslednji seji so se člani zbrali 27. novembra 2003. V marcu nam je Elektro Celje poslalo trasni načrt za transformatorski postaji Šentrupert, OŠ in Šentrupert vas; zaprosili so nas še za pogoje pri izvedbi. Na priloženi trasni načrt smo predlagali nekaj boljših rešitev.

KS Šentrupert se je javila na razpis za varstvo kulturnih spomenikov. Javili smo se za graščino Vesela Gora.

V KS Šentrupert je bilo razglašeni več kulturnih spomenikov lokalnega pomena: graščina Vesela Gora, grad Škrljevo, cerkev in trg v Šentrupertu.

Predsednik sveta Tone Rugelj je še povedal, da smo dobili idejni projekt za cesto Slovenska vas – Šentrupert in cesto Brinje – Škrljevo. Projektno dokumentacijo bo izdelalo SPINO II. Ljubljana. Okrasitev Šentruperta bodo člani sveta letos sami opravili, za pomoč bodo zaprosili g. Ajdiška iz Škrljevega, ki ima dvigalo, in g. Kosa z Veliškega Črnika.

Irena Ribič

KRAJEVNA SKUPNOST IŠČE DOBROVOLJCA:

- I. SKRBNIKA GRAŠČINE VESELA GORA
- II. SKRBNIKA ZA POSLOVILNO VEŽICO IN POKOPALIŠČE

Predvidena dela:

ZA GRAŠČINO VESELO GORO:

- tedensko pregleduje graščino,
- za potrebna dela obvešča svet KS,
- skrbi za manjša ureditvena dela (za plačilo),
- ko bo ponovno postavljena zbirka kmečkega orodja, sprejema naročene obiske in jih vodi po muzeju.

ZA POSLOVILNO VEŽICO IN POKOPALIŠČE:

- preverja urejenost vežice in pokopališča ter o vseh pomanjkljivostih obvešča komisijo za pokopališče,
- predlaga izboljšanje stanja,
- v pisarni KS naroča odvoz kontejnerjev.

Vsi zainteresirani naj se javijo v pisarni KS ali pokličejo na telefon 34 34 600.

Krajevna skupnost Šentrupert

Napovednik

<i>Dogajanja v KS in društvih</i>	2
<i>Iz življenja župnije</i>	7
<i>Naša dediščina</i>	10
<i>Sprehodi med ...</i>	15
<i>Šolski utrip</i>	16
<i>Kulturni utrip</i>	17
<i>Obujanja</i>	19

O VODOVODU

Konec septembra je bil popis merilnikov za vodo. Največ težav je bilo s popisom na novo pridobljenega vodovoda Hrastno – Sela, ker večina lastnikov ni bila dosegljiva. V tem času je bil zgrajen krak vodovoda v Selih, odcep proti g. Sladiču v dolžini 350 metrov. S tem smo zagotovili šest novih priključkov in hidrant. Obnovljen je bil tudi del vodovoda Hom – Kamnje v dolžini 170 metrov. Odpravljenih je bilo še nekaj okvar na vodovodnem sistemu.

Milan Prah, vzdrževalec

foto J. Redžić

POSTAVITEV DRUŠTVENEGA KOZOLCA

Lepega nedeljskega popoldneva v začetku oktobra smo se člani Konjeniškega društva Šentrupert zbrali ob reki Bistrici blizu Možinovih. Prišli smo s posebnim namenom, saj smo postavili društveni kozolec. Kozolec nam je prodal Anton Rugelj, naši člani pa so ga obnovili in postavili na društveni prostor. Ob odprtju seveda ni manjkalo dobre jedače in rujne kapljice z okoliških vinogradov. Tedaj so bili prisotni tudi naši štirinožci. Nekaj konj je na hrbtih ponosno nosilo svoje gospodarje, drugi pa so vlekli vozove. Ne smem pozabiti omeniti še nekaj žrebet, med njimi je bil najmlajši le deset dni star žrebček ponosnega lastnika Dejana Šege.

*Andreja Primožič, tajnica
Konjeniškega društva Šentrupert*

GLEDALIŠKA SKUPINA KD ŠENTRUPERT

**NADOBUDNE IGRALCE IZ NAŠEGA
KRAJA VABIMO,
DA SE NAM PRIDRUŽIJO PRI
POSTAVITVI NOVE IGRE
V TEJ SEZONI!
KDOR ČUTI, DA BI USPEŠNO
SODELOVAL,
NAJ POKLIČE NA GSM 041/ 601-485.**

VESELI BOMO SREČANJA!

EKSKURZIJA DRUŠTVA KMEČKIH ŽENA

Članice društva Kmečkih žena Šentrupert smo se 2. oktobra odpravile na strokovno ekskurzijo. Najprej smo si ogledale sušilnico hmelja in zdravilni vrt na Inštitutu hmeljarstva in pivovarstva Žalec, nato še tovarno kristala v Rogaški Slatini. Po kosilu smo se odpravile na ogled Minoritskega samostana Olimje in tovarne čokolade Čokoladnica. Sledil je še ogled romarske cerkve in kapelic na Sveti gori, za zadnjo zanimivost pa smo si ogledale vinsko klet Repnica Najger. Zadovoljne smo se vračale.

Irena Ribič

foto J. Redžić

SREČANJE ČLANIC DRUŠTVA

Članice društva Kmečkih žena Šentrupert smo se 24. oktobra zbrale na letošnjem zadnjem srečanju, ki smo ga imele Pri Francki na Mirni. Sedanja predsednica društva Vida Končina je pohvalila nekatere zelo aktivne članice pri peki domačih dobrot, ki jih ponudijo na tržnici v Trebnjem, ostale pa je povabila, naj se jim pridružijo. To priložnost smo izkoristile tudi za zahvalo sedanji predsednici Malči Kostevc za dolgoletno nadvse uspešno vodenje društva.

Irena Ribič

DEJAVNOST KRAJEVNE ORGANIZACIJE RK ŠENTRUPERT

Leto 2003 se izteka, pred našo organizacijo pa je še zadnja naloga letnega programa: obisk in skromna obdaritev naših krajanov, starih nad 70 let. Ne boste verjeli, pa je res, naštetih smo jih 261. Že dolgo je znano, da prevladujejo ženske; med vsemi pa je kar 16 devetdesetletnikov, kar tudi ni malo.

Pri novoletni obdaritvi nam s prispevki pomaga svet K5 Šentrupert in Območno združenje RK Trebnje, ki je tudi v tednu solidarnosti obdarovalo naših 11 socialno najbolj ogroženih krajanov s paketi hrane in s pralnim praškom. Posebno pa smo veseli, da že dolgo let sodeluje z nami vodstvo šole s svojimi učitelji in učenci, ki naredijo za vse starostnike lične čestitke z najlepšimi željami v imenu K5, RK in šole. Lepo darilo je to, vsem prisrčna hvala!

Ob koncu leta bi se rada zahvalila vsem krajanom, ki so nam med letom tudi materialno pomagali pri srečanju starostnikov. Kdor rad da, dvakrat da, pravi pregovor. V imenu celotnega odbora RK zahvala tudi pevcem Vinogradniškega pevskega zbora Šentrupert, ki s pesmijo polepšajo srečanje, zahvala gospodu župniku in dekanu Mirku Simončiču, ki sodeluje z nami pri obveščanju krajanov o naših akcijah, hkrati pa tudi sam veliko naredi pri lajšanju življenja starejšim krajanom.

Hvala vsem – in mnogo zdravja, sreče in zadovoljstva v letu 2004 želim v imenu celotnega odbora RK Šentrupert!

Marija Brezovar, predsednica

UREDITEV KULTURNEGA DOMA V ŠENTRUPERTU

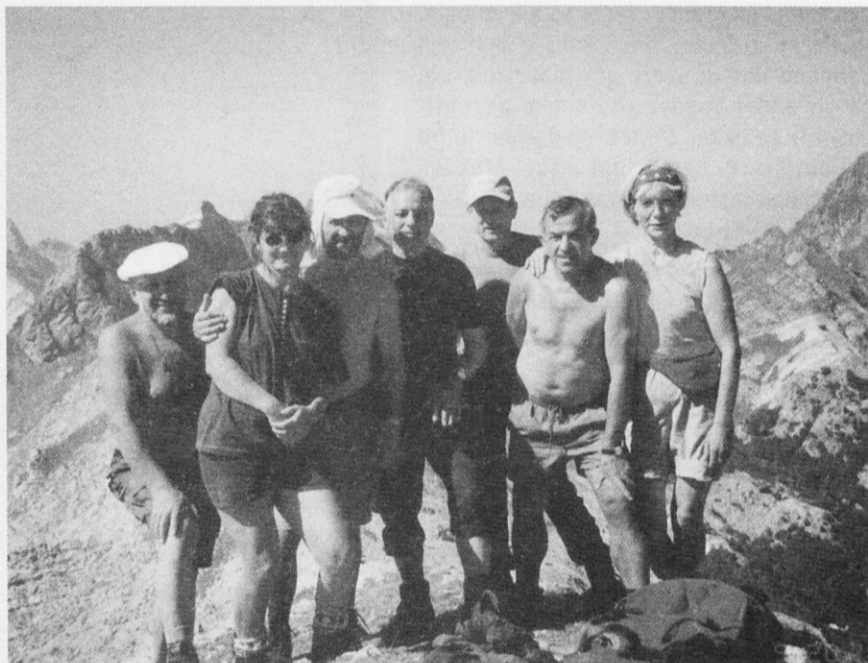
V novembru je Kulturno društvo Šentrupert izvajalo večja ureditvena dela v okolici doma in v njem. Tako je kulturni dom bogatejši za lepo urejeno in tlakovano okolico. V notranjosti je obnovljen oder, pa tudi zadnja soba bo lahko zdajle bolje služila svojemu namenu. Glavni delež pri investicijskih delih je pripadal Krajevni skupnosti Šentrupert, ki je tudi lastnica doma. Znatno delež pa je prispevala tudi Občina Trebnje. Iskrena hvala! Ostaja upanje, da bomo tudi v prihodnje deležni pomoči. S skupnimi prizadevanji moramo obogatiti kulturno življenje – z besedami in dejanji, pa tudi z obiskom kulturnih prirediteljev.

Damjan Zupančič, predsednik KD

Planinsko društvo POLET - pogled nazaj, misel naprej

Dom planincev v Vratih, 13. septembra

Cinque Terre - v Italiji, 28. septembra

Program pohodov za leto 2004

Nedelja, 18. januarja 2004:

LUKNJA: tretje rojstvo Temenice

1.: Prečna-Luknja-Prečna
2.: 3 ure 3.: lahka pot

Sobota, 14. februarja 2004:

KRAŠKI ROB: pogled proti morju

1.: Podpeč - Hrastovlje
2.: 4 ure 3.: lahka pot

Nedelja, 28. marca 2004:

**POT K. RUPENA: spomini na delo
žena v težkih časih**

1.: Žužemberk - Dolenjske Toplice
2.: 5 ur 3.: lahka pot

Sobota, 17. aprila 2004:

BOHOR: pot štirih slapov

1.: Blanca - Bohor - Planina pri Sevnici
2.: 5 ur 3.: lahka pot

Sobota, 24. aprila 2004:

**STEKLASOVA POT: spomladi okrog
domačega kraja**

1.: Šentrupert - Okrog - Nebesa - Hrastno -
Šentrupert 2.: 6 ur 3.: lahka pot

Sobota, 15. maja 2004:

**OBKOLPSKA POT: najbolj južna
slovenska pot**

1.: Radenci - Damelj
2.: 3 ure 3.: lahka pot

Sobota, 12. junija 2004:

SNEŽNIK: vrh na južnem obzorju

1.: Ilirska Bistrica - Mašun - Snežnik -
Cerknica

2.: 4 ure 3.: lahka pot

25. junija do 4. julija 2004:

PROVANSA: 10 dni po južni Franciji

1.: jame in vrhovi v južni Franciji

2.: do 7 ur na dan 3.: lahke in srednje težke
poti

Sobota, 10. julija 2004:

**GRINTAVEC: najvišji vrh v Kamniških
planinah**

1.: Kamniška Bistrica - Grintavec - Kokra
2.: 8 ur 3.: srednje težka pot

Sobota, 14. avgusta 2004:

MANGART: visoki mejaš na zahodu

1.: Log v Trenti - Mangartsko sedlo -
Mangart

2.: 5 ur 3.: srednje težka in težka pot

Sobota in nedelja, 25. in 26. septembra
2004:

**PIZ BOE: najlažji tritisočak v
Dolomitih - Italija**

1.: Alta Badia - Pordoi - Piz Boe - Cinque
Torri - Cortina

2.: 2 x 4 ure 3.: srednje težka pot

Sobota, 9. oktobra 2004:

**STEKLASOVA POT: jeseni okrog
domačega kraja**

1.: Šentrupert - Okrog - Nebesa - Hrastno,
Šentrupert

2.: 6 ur 3.: lahka pot

Sobota, 23. oktobra 2004:

TURJAK: na obisk k Turjačanom

1.: Ahac - Bajdinški slapovi - Turjak -
Raščica

2.: 4 ure 3.: lahka pot

Nedelja, 28. novembra 2004

HALOZE: pohodna ekološka pot

1.: Dobrina pri Žetalah

2.: 3 ure 3.: lahka pot

Sobota, 11. decembra 2004:

**ZAKLJUČNI IZLET V NEZNANO:
obračuni in načrti**

1.: znano v neznanu

2.: 3 ure 3.: lahka pot

Legenda:

1. Izhodišče - vzpon - sestop

2. Predviden čas hoje

3. Težavnost

Tromejnik - Prekmurje, 26. oktobra

Miklavževanje - na Obolnem, 6. decembra

OCENJEVANJE KRAJA: NAŠ KRAJ, LEP IN UREJEN

Kot veste, si je naše Turistično društvo Šentrupert kot eno izmed prednostnih nalog tudi zadalo, da bo ocenjevalo urejenost okolja, v katerem živimo. Tako je bila ustanovljena 5-članska komisija, ki se je resno lotila naloge. Na prvi sestanek, ki se ga je udeležil tudi razširjeni upravni odbor društva, smo povabili še domačina Sandija Bartolja in predsednika sveta KS Dole, ker imata oba bogate izkušnje pri ocenjevanju.

Priznanje za najbolje urejeno kmečko domačijo

foto B. Brezovar

Komisija se je odločila, da bo tekmovanje potekalo v petih kategorijah:

- stanovanjske hiše,
- kmečke domačije,
- gostinski objekti,
- turistične kmetije,
- zaokrožena podoba vasi, zaselka.

Člani so na vsem območju zbrali preko sedemdeset prijav iz vseh kategorij. Predvidoma naj bi komisija dvakrat ocenjevala, vendar je neurje s točo preprečilo, da bi lahko pravično ocenili. Tako je lahko komisija ocenjevala samo v drugem roku. Strokovno komisijo so sestavljali strokovnjaki iz drugih krajev naše občine in določila naslednje zmagovalce:

I. V kategoriji najbolje urejene stanovanjske hiše so si med 27 prijavljenimi najboljša mesta prislužili:

1. mesto: Ivanka Anderlič, Bistrica 2
2. mesto: Alojzij Šmuc, Rakovnik 33
3. mesto: Franc Bevc, Slovenska vas 24

II. V kategoriji najbolje urejena kmečka domačija, kjer je bilo prav tako 27 prijav, so najboljša mesta prislužili:

1. mesto: Metoda Lamovšek, Kostanjevica 10
2. mesto: Dušan Tratar, Rakovnik 5
3. mesto: Mira Rugelj, Okrog 1

III. V kategoriji turistične kmetije smo izbirali med tremi, komisija se je odločila, da je najboljša Turistična kmetija Pri Vidi na Okrogu.

IV. V kategoriji gostinski lokali smo izbirali med šestimi v naši krajevni skupnosti in se odločili, da je najbolje urejena in z najboljšo gostinsko ponudbo Gostilna Jaklič iz Šentruperta.

V. Najtežja je bila odločitev za najlepšo urejeno vas. Zmagala je vas Dolenje Jesenice, ker najbolj ohranja videz stare slovenske podeželske vasi. Za nagrado so prejeli kozolček, ki že krasi njihovo vas.

PODELITEV PRIZNANJ

Bogata prireditev je potekala 29. novembra; najprej je gospod Vito Hazler z diapozitivi predstavil svoje videnje pri ohranjanju kulturnega izročila podeželja, hkrati pa tudi nakazal, kaj turist pričakuje. Prisluhnili smo gospodu predsedniku ocenjevalne komisije Dragu Sili.

Čar večeru pa je ustvarila ljudska pevka Ljoba Jenče, ki je z zapetimi pesmimi in s preprostimi inštrumenti pričarala trenutke preteklosti ob že mnogih pozabljenih ljudskih pesmih.

Člani Turističnega društva Šentrupert smo prepričani, da bodo priznanja kljub nekaterim pomanjkljivostim – vsak začetek je težak in nepopoln – vzpodbuda za urejenost našega okolja, da bi lahko čez nekaj let s ponosom rekli, da so naši kraji ohranili preteklost in jo uspešno prenesli v sedanost – v upanju na lepšo prihodnost.

Damjan Zupančič

Pevka Ljoba Jenče je navdušila

foto B. Brezovar

IZ ŽIVLJENJA ŽUPNIJE

OD ZAHVALJEVANJA DO PRAZNOVANJA

Naslov je ravno pravi za čas, v katerem se nahajamo: v šentruperski fari je bilo res v preteklih treh mesecih veliko zahvaljevanja in tudi praznovanja.

Začeli smo z zahvalnim dnevom, ko so se starejši učenci odpravili v Gorje pri Bledu in skupaj z ostalimi udeleženci iz vse Slovenije praznovali zahvalni dan sester HMP, ki v naši župniji učijo verouk. Poleg razvedrilnega programa so imeli še srečelov in skupno sveto mašo. Mlajši pa so jo mahčili na Viher, kjer so se po naporni hoji posladkali s kostanjem in preživeli lepo sobotno dopoldne v skupnem veselju.

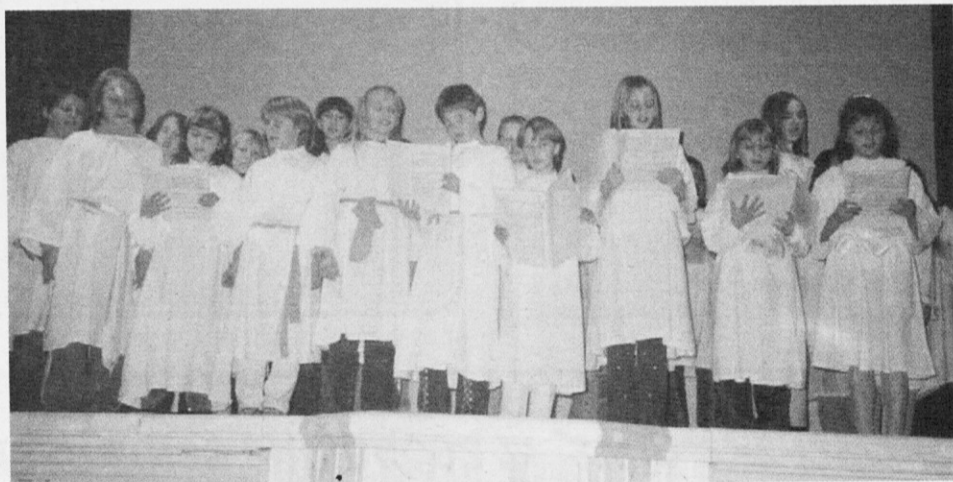
Časi so pač taki, da je bolj kot za verouk treba skrbeti za čas med počitnicami. Tudi jesenske počitnice so prišle in z njimi veselje otrok v pričakovanju, da se bo spet kaj lepega dogajalo. Tako smo s starejšimi ministranti odšli na potep proti Koroški, kjer smo si ogledali podzemlje Pece. Seveda je bila vsa stvar bolj zanimiva, ker smo se v rudnik podali s kolesi. Sedem kilometrska pot nas je sicer vodila po ravnem, a smo kar precej občutili sledove železniških tračnic, ki so nam butale v zadnjo plat. A ogledali smo si rudnik, globoke jaške, velike dvorane, prostor za smodnik in eksploziv ter na koncu še muzej. Utrujeni, a zadovoljni in veseli smo se pozno zvečer vrnili v Šentrupert. Z mlajšimi ministranti pa smo se naslednji dan pridružili dekanjskemu izletu ministrantov v Čateške Toplice. Iz vse dekanije nas je bilo za dva avtobusa, a smo se v mnogih bazenih kar porazgubili in se ves dan veselili v namakanju in pokušanju vode.

Da pa ne bi pozabili na prizadeven otroški pevski zbor, ki ga letos požrtvovalno vodi domačinka Martina, smo se tudi z njimi podali v Čateške Toplice in preživeli zaslužen in prijeten dan.

Na nedeljo Kristusa Kralja smo v župniji obhajali lep praznik – ponovitev zlate maše nekdanjega gospoda župnika Ignacija Kusteca. Za vse njegovo delo v nelahkih

V podzemlju Pece

Otroški pevski zbor razveseljuje

Ponovitev zlate maše gospoda župnika Ignacija Kusteca

časih so se zahvalili predstavniki župnijskega pastoralnega sveta in gospod dekan, vsi skupaj pa smo prosili Gospoda za nove duhovne poklice.

Prav prijetno pa smo pričakali Miklavža in njegove darove. Zahvala za tak uspeh gre tako otroškemu pevskeemu zboru in ministrantom ter ostalim mladim, ki so pripravili program ter pomagali Miklavžu pri obdarovanju prek 300 otrok iz naše župnije. Miklavževo vrečo so polnili: Občina Trebnje, Župnija Šentrupert, Krajevna skupnost Šentrupert, Pekarna Grebenc Bistrica in Plasta Šentrupert.

Seveda pa se nadaljuje tudi ostalo župnijsko delo. Jesenski predzakonski tečaj se je uspešno končal, kateheza se nadaljuje, prav tako pa tudi »gospodarske« dejavnosti.

V tem času smo restavriral dve okni na podružnični cerkvi na Okrogu ter zamenjali celotno ostrešje pri podružnici Škocjan. Prav vaščanom Gorenjih in Dolenjih Jesenic gre vsa zahvala za zavzeto pripravo in izvedbo, kar nas navdaja z upanjem, da so naši sakralni objekti naša skupna skrb in kažejo lep odnos do Boga.

Marko Suhoveršnik

Skupina Cantamus - za posvetne in cerkvene potrebe

*NAJ NAS BOŽIČNO VESELJE PREPLAVI,
DA BOMO NAŠA SRCA ODPRLI ZA VSE IN VSAKOGAR,
NOVOLETNO VESELJE PA NAJ NAS POVEŽE
V VESELEM PRAZNOVANJU
IN NAJ BO MOČNA SPODBUDA
ZA NADALJNJE SODELOVANJE IN SKUPNO DOBRO!*

župnik in dekan Mirko Simončič

VREMENSKE UJME IZ ZGODOVINE ŠENTRUPERTA — PO ZAPISOVALCU GOSPODU VALLIJEV — LETOPIS Z VESELE GORE

Iz zgodovine nam je znano, da je naš kraj v zadnjih tristo letih preživel tudi ujme.

Po zapisu je bila posebno huda ura 23. maja 1736, za šentruperski kraj pa je bil grozen datum 8. julija 1750. Od Ljubljane čez Litijo do Šentruperta je bilo vse pokončano. Vendar zapis ne pove, ali je bila voda, toča ali strela.

5. junija 1760 je huda toča uničila vse pridelke od Vesele Gore, čez Šentrupert, Rakovnik, Prelesje in Bistrico.

Zadnja huda toča je pokončala kraj 20. julija 1880.

Od leta 1903 je vpeljana procesija na Veselo

Goro, da bi odvrnili hude ure; opravlja se na petek po veliki noči.

Ta procesija pri nas še obstaja, ljudje vedo, da je bila to zaobljubljena procesija, vendar pa malokdo ve, zakaj je do tega prišlo.

V navedenem času je zelo razsajala živinska kuga, ki je posebno 1755 pomorila živino, trajala pa je od binkošti do božiča. Tedaj je v rakovniški graščini pomorila 57 glav goveje živine, v Škrļevem pa 20 glav.

Da je bilo tudi po kmetijah hudo, si lahko samo mislimo.

Tako so imeli na angelsko nedeljo – prva nedelja v septembru – sveto mašo za

odvrnitev te bolezni.

S takšnim namenom je bila sveta maša tudi v Šentrupetu pri oltarju svete Notburge.

Tudi kobilice so delale kmetom hudo nadlego. Na Veseli Gori je bila zaradi te nadloge zaobljubljena maša na kresen dan, to je na god Janeza Krstnika. Ta navada se je obdržala vse do 1960. leta. To mašo so plačevali vaščani iz vasi Hudeje blizu Račjega sela; so tudi prihajali k tej daritvi. Ljudje so imeli VERO kot edino upanje. Država ni nič pomagala. Če pa sodimo po zapisih, so ljudje včasih komaj preživeli.

Malči Kostevc

SVETA NOTBURGA SPET NA SVOJEM

Sveta Notburga goduje 13. septembra; to svetnico najdemo po raznih cerkvah in kapelichah. Bila je zavetnica kmetov in priprošnjica za zdravje pri živini.

Po cerkvah je bila večkrat na oltarju skupaj s svetim Izidorjem na eni strani – on je imel cepec, na drugi strani pa sveta Notburga s srpom v roki. Najpomembnejša božja pot te svetnice je bila v Grobljah pri Domžalah.

Sv. Notburga je imela svoj oltar tudi v cerkvi v Šentrupertu, vendar ni znano, koliko časa. Ko so cerkev preurejali za praznovanje štiristoletnice, se je verjetno takratni župnik odločil, da bo šla sv. Notburga na Stražo v kapelico.

Ko so jo prenesli, je bila velika slovesnost. S procesijo so jo na nosilih prinesle štiri belo oblečene deklice iz naše vasi. To so bile: Marija Kastelic, Ana in Meta Škarja ter Marija Gričar. Od takrat dalje pa do konca druge svetovne vojne se je pri kapelici opravljala majniška pobožnost – vedno stoje. Navadno je bilo več moških kot žensk. Pri nas so pa stari ljudje rekli Pri Nadburgi. Med vojno so se pri kapelici ustavljali razni vojaki, vendar ji ni nihče nič naredil. Marsikdo pa je pripomnil, da bi morala imeti še kladivo.

Po vojni se je zgodilo, da so jo vrgli iz kapelice, zdrobili so se ključi, pa tudi sam kip je dobil nekaj odrgnin, ki pa jih je mož popravil.

V šentruperski cerkvi je na enem od sklepnikov v cerkveni ladji tudi podoba sv. Notburge.

Sveta Notburga je pokopana v Edenu. Veliko ljudi je obiskovalo njen grob in jo prosilo pomoči. Tudi Slovenci so prišli na njen grob. Tako se je razširilo češčenje sv. Notburge že v prvi polovici prejšnjega tisočletja.

...

Sv. Notburga se je rodila 1265. leta v mestecu Rottenburg na Tirolskem, kjer reka Inn odteka na bavarsko stran.

Njen oče se je preživljal s klobučarstvom, mati pa je obdelovala zemljo. Vsa družina je pridno delala in veliko molila. Njena mati je imela čudovit dar, da je vse delo povezovala z mislijo na Boga.

Ko sta z materjo želi, je mati otrokom pravila, da mora biti človeška duša napolnjena z dobrimi deli, kakor je zrel poln klas debelega zrnja. Ob materi se je Notburga navzela materine vere,

ponižnosti in duhovne zbranosti.

Po očetu pa je povzela resnico, dostojanstveno vedenje, ki odlikuje močne in plemenite duše.

Take vrline je Notburga odnesla od doma, ko je z osemnajstimi leti dobila prvo službo na bližnjem gradu. Najprej je opravljala vsa gospodinjska dela, pozneje pa je bila oskrbnica tega gradu pri ostarelih gospodarjih.

Tako je smela Notburga z dobrotami z gradu podpirati siromake in bolne. S svojo pobožnostjo pa je izžarevala duhovno lepoto.

Ko je po smrti dobrega grofovskega para grad prevzel mladi grof, se je poročil z ženo, ki ni bila usmiljena. Za Notburgo so se začeli hudi časi. Ni smela več deliti hrane med lačne in uboge. Sama si je pritrgovala hrano, da je imela za najbolj uboge. Grofičino sovraštvo pa se je nadaljevalo; očitala ji je, da podpira delomrzneže in lenuhe. Spodila jo je z gradu.

Šla je k drugemu gospodarju. Bil je skop in nezaupljiv. Kljub pogodbi je hotel njeno delavno moč izkoriščati. Notburga je znala svoje pravice braniti – obenem pa s plemenito dobroto prepričati trdega moža, da mora dati Bogu, kar je božjega.

Na prvem gradu pa je hudobna grofica hudo zbolela. Nihče ji ni hotel streči. Zdaj je Notburga premagala samo sebe, prosila je svojega gospodarja, naj ji dovoli, da gre streč prejšnji gospodarici.

Gospodar ji je dovolil, stregla je bolni grofici po najboljših močeh. Grofica je, spravljena z Bogom, na njenih rokah umrla. Notburga pa se je vrnila k novemu gospodarju.

Ko se je grof vdovec vnovič oženil, je njegova nova žena izvedela, kako so grdo ravnali z Notburgo. Prosila je moža, naj storjeno krivico popravi. Tako se je Notburga vrnila v prvo službo in bila novi grofici prva namestnica.

foto M. Kapus

Spet je uvedla dobrodelnost in prosila grofa, naj s stalno ustanovo zagotovi, da bodo dobili oskrbo in pomoč potrebni. Notburga pa je ostala delavna, ponižna, dobra in usmiljena vse do svoje prezgodnje smrti 1313. leta.

...

29. septembra 2003 pa nam je to ljubo svetnico Notburgo nizkotna oseba ukradla iz kapelice. Mi smo sedaj že četrti rod, ki je skrbel za kapelico. Vedno smo bili pod njenim varstvom in k njej smo se zatekali. Vsa naša okolica je žalovala.

Zato pa smo bili vsi toliko bolj veseli, ko je kriminalist Franc Glušič iz Mokronoga, zaposlen na policiji v Novem mestu, 30. oktobra 2003 prinesel kip sv. Notburge! Vsi prebivalci Nadburge smo hvaležni policiji, ker jim je uspelo najti ukradeni kip! Spet bodo nekateri lahko rekli našemu kraju Pri Nadburgi!

Verjetno pa je med vsemi vrnitev kipa najbolj mene osrečila, saj mi je bilo, kot da bi izgubila ljubljeno osebo.

Za nas je Notburga MIT; pod njenim varstvom smo živeli in obstali.

Viri: Leto svetnikov, Steklasova Zgodovina župnije Šent Rupert na Dolenjskem in ustno izročilo.

Malči Kosteve

NAŠA DEDIŠČINA

KOZOLEC TOPLAR NA BISTRICI OTET

PODPIS pisma o nameri za odkup kozolca na Bistrici:

Obrazložitev:

5 podpisov pisma o nameri podpisniki soglašajo in se obvezujejo, da bodo moralno, organizacijsko in finančno podprli akcijo TOPLAR.

Cilj akcije TOPLAR je odkup kozolca na Bistrici in predaja objekta v lastništvo lokalnega turističnega društva, ki bo skrbelo za vzdrževanje objekta in mu zagotovilo primerno rabo oziroma druge vsebine. Objekt stoji na parceli št. 976/3, k. o. Bistrica in je varovan z Odlokom o razglasitvi Simončičevega toplarja za kulturni spomenik državnega pomena (Uradni list RS, št. 66/01). Odločba o varstvu spomenika št. 617-94/2002 določa osnovne varstvene pogoje; med drugim dovoljuje prodajo spomenika drugemu lastniku. Z menjavo lastnika se odločba o varstvu spomenika popolnoma nič ne spremeni.

Glede na to, da gospa Tatjana Vranešič, lastnica kozolca toplarja, že dve leti poskuša kozolec prodati in so se predkupni pravici že odpovedali Ministrstvo za kulturo, Občina Trebnje in Krajevna skupnost Šentrupert, obstaja potencialna nevarnost, da kozolec preide v neustrezno lastništvo.

Da bi to preprečili, se je na pobudo ustanove POTI KULTURNE DEDIŠČINE Slovenija – projekta SLOVENSKI KOZOLEC organizirala projektna skupina, ki bo poskušala ob široko zastavljeni akciji zbrati sredstva za odkup kozolca in predajo le-tega v ustrezno lastništvo, predstavitev in rabo.

Ceno za odkup kozolca je določil sodni izvedenec in cenilec mag. Vladimir Žabkar – opravljena ocena je bila 11. februarja 2002 in znaša 2.634.897 tolarjev.

Z akcijo nameravamo objektu zagotoviti kvalitetno in dolgoročno rešitev ter izkazati spoštovanje, ki si ga kot edini kozolec v Sloveniji, ki je razglašen za kulturni spomenik državnega pomena, tudi zasluži.

Hkrati pa želimo lastnici pomagati iz njene finančne stiske in tako pokazati, da smo poleg vsega tudi ljudje s čutom do bližnjega.

Kozolec bo pod novim lastništvom vključen v širše zastavljeno mrežo kulturnih objektov etnološkega značaja na področju Dolenjske, Bele krajine in Posavja ter v mrežo objektov, vključenih v projekt SLOVENSKI KOZOLEC. Akcija se bo nadaljevala z obnovo kozolcev in podobnih objektov kulturne dediščine v vseh občinah v regiji. Tudi nadaljnje akcije za odkup, ohranitev in ureditev podobnih objektov bodo temeljile na medsebojni moralni in finančni pomoči partnerjev.

Marica Škoda, županja Občine Trebnje, in mag. Boštjan Kovačič, župan Mestne občine Novo mesto, bosta k sodelovanju povabila tudi druge župane občin v dolenjski regiji. V nadaljevanju projekta se bodo tako zbrana sredstva vlagala

tudi v ureditev ostalih kozolcev na Dolenjskem, ki bodo tako ustrezno vzdrževani in vključeni v širšo mrežo takšnih objektov. V nekaj letih bomo tako vzpostavili mrežo objektov etnološkega značaja v dolenjski regiji, jo povezali v že obstoječo mrežo, ki jo je vzpostavila ustanova POTI KULTURNE DEDIŠČINE. Tako bomo skupaj na urejenih lokacijah organizirali in tudi izmenjavali kulturne dogodke.

Pismo o nameri je podpisalo šest podpisnikov:

1. Občina Trebnje – županja Marica Škoda
2. Mestna občina Novo mesto – župan mag. Boštjan Kovačič
3. Ustanova POTI KULTURNE DEDIŠČINE SLOVENIJE – PROJEKT Slovenski kozolec – Slavko Mežek
4. Turistično društvo Šentrupert – Rupert Gole
5. Krajevna skupnost Šentrupert – Tone Rugelj
6. Projekt Po poteh dediščine Dolenjske in Bele krajine – predsednik koordinacijskega odbora Janko Goleš.

Zagotavljanje sredstev:

- I. del (okrog 900.000) zagotovijo podpisniki namere:
300.000 – Občina Trebnje
200.000 – Mestna občina Novo mesto
200.000 – Turistično društvo Šentrupert
100.000 – Krajevna skupnost Šentrupert
100.000 – Ustanova Poti kulturne dediščine Slovenija

Projekt Po poteh dediščine Dolenjske in Bele krajine v prvi fazi ne vstopa s finančno pomočjo, temveč le z moralno podporo.

Prvi del je potrebno zagotoviti do konca leta 2003.

II. del (okrog 900.000) naj bi iniciativna skupina zagotovila z motiviranjem sponzorjev in ostalimi občinami s področja Dolenjske, Bele krajine in Posavja.

III. del (okrog 900.000) naj bi zagotovilo Ministrstvo za kulturo; skušali bomo kandidirati na javnih razpisih.

Za iniciativni odbor:
Rupert Gole, univ. dipl. inž. arh.

županja Marica Škoda, univ. dipl. inž. oec.

STEKLASOVA ZGODOVINA ŽUPNIJE ŠENTRUPERT JE SPET MED NAMI

Profesor IVAN STEKLASA nam je s svojim osrednjim delom Zgodovina župnije Šent Rupert dal zgodovinski spomin. Dolga leta so mnogi ljubitelji Šentruperta pogrešali to knjigo. Zato se je Turistično društvo Šentrupert v sodelovanju s Krajevno skupnostjo Šentrupert odločilo, da ob 90-letnici izida te temeljne knjige delo ponovno izda.

Da bi ob tem tudi bolje spoznali pisca te knjige, povzemamo članek, ki je bil objavljen v delu **KORENINE NAŠE PRETEKLOSTI**; napisala ga je domačinka **MAJDA FRELIH RIBIČ**, priznana umetnostna zgodovinarica:

PROFESOR IVAN STEKLASA IN NJEGOVO DELO

»Kakor Ivan Steklasa sam navaja v svoji avtobiografiji, se je rodil 10. oktobra 1846 v vasi Prelesje očetu Franu, trdnemu kmetu, in materi Ani iz rodu Weisov, ki so bili nekdanj graščinski prefekti v Zburah blizu Šmarjete.

Rojstna hiša v Prelesju številka 19 predstavlja jedro ugledne domačije z mogočnim lesenim skednjem nad zidanim hlevom v pritličju, z lepim kozolcem – nekoliko v ozadju, ob cesti, nekaj korakov stran od hiše, pa stoji čedno leseno znamenje s starinskim razpelom in z lepo izdelanim 'bugcem'. Danes redko ohranjena in nepokvarjena celota kmečkega doma iz 19. stoletja!

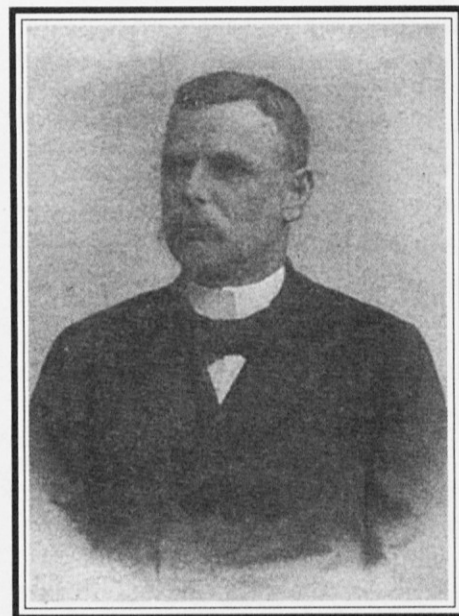
Ivana so po dveh letih osnovne šole (trivialke) v Šentrupertu poslali v nadaljevanje šolanja v Novo mesto, kjer se je naučil toliko nemščine, da je mogel vstopiti v prvi razred frančiškanske gimnazije. Tu je čez osem let maturiral –

leta 1867. Starši so mu namenili gmotno varno pot v duhovniški poklic, vendar na ljubljansko semenišče ni bil sprejet. Brez sredstev za preživljanje se je pogumno odločil za študij na filozofski fakulteti v Gradcu, kjer je vpisal zgodovino, zemljepis in slavistiko ter študij redno zaključil leta 1871. Vsa leta v Gradcu se je preživljal z inštruiranjem.

V študijskih letih od gimnazije naprej se je izoblikoval v zavednega in za tiste čase nekoliko borbenega Slovenca, kar mu ni koristilo niti pri zelenem sprejemu na semenišče niti pri iskanju službe gimnazijskega profesorja v Sloveniji. Zanj so bila ta vrata zaprta. Za začetek je nekaj mesecev preživel kot domači učitelj dveh sinov Josipa grofa Barba v udobju rakovniške graščine, vendar je že 1. novembra 1871 nastopil službo gimnazijskega profesorja v Karlovcu, kjer je ostal vse do leta 1890 – z izjemo leta 1876, ko je poučeval na gimnaziji v Slavonski Požegi. Leta 1890 je bil imenovan za profesorja zemljepisa in zgodovine na moškem učiteljišču v Zagrebu, leta 1895 pa je sprejel službo na realki oziroma kasnejši realni gimnaziji v Zagrebu. Leta 1907 se je na tem mestu upokojil.

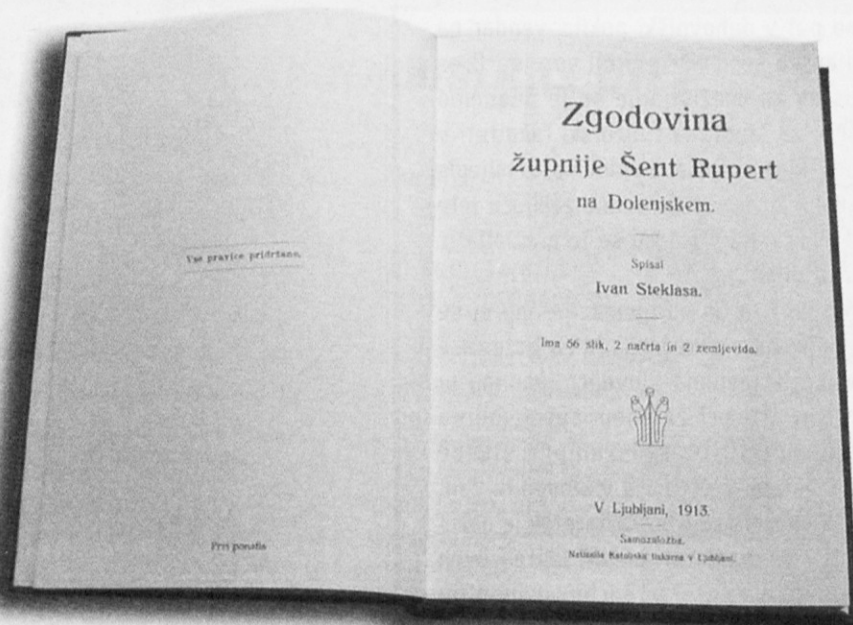
Že v gimnaziji se je Ivan Steklasa naučil hrvaščine in bral češke in zlasti ruske tekste. Tako se je lahko kasneje brez težav vključil v hrvaško kulturno okolje in v pedagoško delo na hrvaških gimnazijah; znanje češčine, še posebej pa ruščine mu je omogočilo vstop v kulturno dogajanje obeh slovanskih narodov, pri tem pa ga je posebej zanimalo rusko zgodovinopisje, katerega izbrana poglavja je v prevodih predstavljal slovenski javnosti preko časopisov in revij.

Že od leta 1872 je Ivan Steklasa neprekinjeno pisal in objavljaj. Bil je vzoren pedagog, izjemno delaven in študiozen. Na Hrvaškem je v gimnazijske programe pisal različne zgodovinske razprave, spisal učbenik zemljepisa avstro-ogrske monarhije za srednje šole, za šolske potrebe prirejal zgodovinske in zemljepisne zemljevide, Rothaugov šolski atlas in globus. Sicer pa je pisal za slovenske časopise in revije (Slovenec,

Slovenski narod, Ljubljanski zvon, Slovan, Dom in svet, Dolenjske novice in tako dalje). V rednih prispevkih je skozi desetletja poročal o političnih in kulturnih dogodkih na Hrvaškem, vendar vedno s slovenskega stališča, ocenjeval dela tedanjih eminentnih hrvaških zgodovinarjev, objavljaj priljubljene teme iz ruske zgodovine, svoje zgodovinske razprave in priredbe ter podobno.

Kvaliteten prelom v Steklasovi publicistiki nastopi okrog leta 1890, ko ga znameniti hrvaški zgodovinar Radoslav Loparić napoti na samostojno raziskovanje zgodovine. Opozori ga na svoje Spomenike hrvaške krajine, bogati opus zbranih arhivalij s tega področja, ki jih je zbiral po dunajskih, graških in delno tudi ljubljanskih arhivih. Tema je bila zelo blizu tudi Ivanu Steklasi. Karlovac, mesto utrdba in središče nekdanje Vojne krajine, ga je tako kot Loparića navdihoval pri izboru gradiva, odločil se je za biografske prikaze krajišnikov, poveljnikov in generalov iz vrst vodilnega kranjskega plemstva, ki so bili tako povezani tudi z domačo zgodovino. Te razprave, večinoma objavljene v letopisih in zbornikih Slovenske Matice, so še danes berljivo in zgodovinsko verodostojno pričevanje o junaštvih in usodah številnih zgodovinskih osebnosti iz vrst Turjačanov, obeh Lenkovičev, Vida Kisla, Ivana Herbersteina, med temi nadvse

Pogled v ponatis

zanimiv opis diplomatske misije dveh krajinskih plemičev na sultanov dvor in tako dalje. Ta dela so trajne vrednosti in pomenijo poleg nekaj drugih razprav vrh Steklasovega strokovnega ustvarjanja, ki mu je leta 1913 sledila še monografija Zgodovina župnije Šent Rupert na Dolenjskem.

Po upokojitvi se je Ivan Steklasa posvetil veliki in prednostni nalogi – zgodovini rojstnega kraja. V Šentrupertu si je uredil domovanje v prijetni hišici na koncu vasi ob poti v Drago, vendar je danes ni več. Za stalno se je vanjo vselil leta 1917 in tu tudi 25. avgusta 1920 umrl.

K pisanju ga je spodbujal sošolec iz novomeške gimnazije, dolgoletni šentruperski župnik Janez Mrvec, ki je v Ivanu Steklasi videl nadvse uglednega kronista za vse spremembe, ki so se v vasi Šentrupert, zlasti pa cerkvi – znotraj in zunaj – dogajale vse 19. stoletje. Štiri leta je Ivan Steklasa intenzivno zbiral gradivo po proštijem in župnijskem arhivu, preučeval takrat že objavljene najstarejše arhivalije in poglavja iz slovenskega zgodovinskega pisarstva, ki so se kakor koli dotikale njegove teme, zbiral konservatorsko dokumentacijo o šentruperski cerkvi (Flis,

Vrhovec], pisal o posegih v cerkveni notranjščini, o dvomih okrog poslikave in zgodovinskih opredelitev. Mnogo je delal na terenu, kar se pozna tudi pri opisu podružnic. V prilogi dodan floris vasi Šentrupert dokumentira tudi cestno regulacijo iz srede 19. stoletja. Tudi dodani prikaz obsega šentruperske prafare izdaja Steklaso kot veččega kartografa, ki je s peresnikom ročno začrtal njene meje in središča. Peto leto je knjigo pisal, župnik Mervec pa je nestrpno priganjal, da delo zaključi in ga objavi, kakor da bi vedel, da za izid knjige lovi zadnje ugodne trenutke pred nastopom vojne.

Knjiga je leta 1913 izšla v samozaložbi, tiskali pa so jo v Katoliški tiskarni v 800 izvodih.

Vsebinsko knjigo Zgodovina župnije Šent Rupert na Dolenjskem je razdelil na trinajst poglavij, od katerih je slaba prva polovica knjige (III. – IX. poglavje) posvečena zgodovini prafare oziroma župnije, začel pa je s pokristjanjevanjem in sklenil vse do konca XIX. stoletja.

Uvodno prvo poglavje nas seznanja z zemljepisnimi in statističnimi podatki kraja pred sto leti, opiše geološke značilnosti, navedena so stara imena

številnih zaselkov, prebivalstvo opisuje po dejavnostih, opiše upravne in cerkvene razmere, šolstvo, železnice in tako dalje. V drugem poglavju seznanja z arheološkimi območji in najdbami, omenja gradišča, gomile, grobove, Pečnikove najdbe, dediščino Rima, preseljevanje narodov in slovansko naselitev.

Od III. do IX. poglavja se avtor razpiše o svetniku Rupertu in njegovem čaščenju, o utemeljitvi šentruperske župnije, o Savinjski krajini in krajišnikih, o Hemini zgodbi, o prvih župnikih, o Celjanih, patronih šentruperske župnije, o šentruperski župniji pod novomeškimi kapitlji in o šentruperski župniji v XIX. stoletju.

Ta, več kot tisoč let obsegajoča zgodovinska podoba, je bogato prepletena (včasih zato tudi manj pregledna) tkanina izjemno bogatega profesorjevega znanja in strokovne razgledanosti. Naj omenimo samo nekaj poudarkov, ki jih v tem tkivu posebej cenimo in upoštevamo: Hemino darovnico iz leta 1043 z navedbo kraja Škrljevo, cerkveni shod v cerkvi sv. Ruperta pri Škrljevem leta 1163, prve navedbe vasi Šentrupert, prvič 'pri Škrljevem', nato brez dodatka 'pri Škrljevem' (1354, 1376). V VII. poglavju je orisan pomen celjskih grofov kot patronov šentruperske župnije (1393 – 1456). V tem času je pozidan spodnji del zvonika z zakristijo in prezbitarij sedanje cerkve. Župnik in prošt Jakob Turjaški zaključi zidavo cerkve (1497), znameniti Jurij Slatkonja (Zlatkonja) jo 1520 posveti. Nasledniki, vikarji oziroma župniki, vstopajo v čas luteranstva in protireformacije, prikazani so odnosi med cerkveno in posvetno gospodo, gospodarska moč župnije, izvajanje javnega cerkvenega kaznovanja, cepitev vikariatov od matične prafare, jožefinska reforma, francoska oblast, vse to bogato z dokumenti opisano.

V življenjepisu leta 1918 piše, da so izvodi knjige že skoraj razprodani. Obžaluje, da zaradi naglice nekaterih poglavij ni utegnil bolje urediti. Pripravlja obsežen dodatek h knjigi, pripravljen ima sestavek o zgodovini starih graščin v šentruperski župniji. Kje se danes nahaja to gradivo, ni

znano. Lahko pa globoko obžalujemo njegovo verjetno izgubo.

Po izidu je bila knjiga deležna tudi omalovaževanja in raznih očitkov strokovne narave, ki jih sicer nisem prebrala, posredno pa vem zanje. Trdno sem prepričana, da je takšno negodovanje že davno povozil čas, tisti čas, ki v obratni smeri dviguje ceno Steklasovi knjigi. Ta iz leta v leto postaja v naši zavesti vedno bolj nepogrešljiv zgodovinski vir in dragocen dokument časa, večplastna vrednota za različne zgodovinske stroke, pri čemer je v njej zbrano arhivsko gradivo iz mlajše zgodovine sploh še nedotaknjeno ter čaka na bodoče obdelovalce in interprete.

Nekaj pa je gotovo: kdorkoli od (umetnostnih) zgodovinarjev, ki je že kdaj in bo še pisal o zgodovini Šentruperta in o predmetu Steklasove zgodovine, ne more in ne bo mogel mimo navedkov njegovih podatkov in ocen.

Res je tudi, da Steklasovo knjigo s pridom uporablja tisti, ki o predmetu marsikaj ve, ki zna ločiti bistvo od manj pomembnega in odvreči tudi kakšno plevo od zrna, zato pa je lahko strokovnjaku neprecenljiv vir zgodovinskih, avtentičnih informacij o razvoju kraja in njegovih spomenikih. Vendar tudi tistemu, ki nima veliko zgodovinskega znanja, ali pa si ga šele pridobiva, knjiga lahko spregovori na druge načine, saj izziva radovednost, opozarja, zastavlja vprašanja in daje odgovore, predvsem pa vzgaja k spoštovanju prednikov, njihovega truda in ustvarjanja, saj resnične kulture ljudi brez tega temeljnega odnosa ni in ne more biti.

Kako umestiti delo Ivana Steklase v njegov čas in v slovensko zgodovinsko?

Steklasa pripada prvi generaciji profesorjev zgodovine, ki je izšla iz novo formirane filozofske fakultete kot rezultat reforme vseučiliškega študija v Avstriji po letu 1848 (Thunova reforma). Pred to reformo so obstajale samo fakultete za teologijo, pravo in medicino. Nivo znanja zgodovine se je s tem pomembno dvignil, uvajal se je sistem modernega pouka v seminarjih, tako da se je študij zgodovine

povezoval z lastnim študentovim raziskovalnim delom. Steklasova zaključna študija na graški univerzi je bila Cesar Klavdij II. in njegov čas.

Šele naslednji rod slovenskih zgodovinarjev, rojenih okrog leta 1850, ki so končali študij na univerzah na Dunaju ali v Gradcu, je z novimi načeli odločno prelomil s preteklostjo in ustvaril pogoje za začetek vzpona slovenskega zgodovinarstva na temelju sistematičnega zbiranja arhivskih virov in samostojnega raziskovalnega dela. Ta prelom je Ivan Steklasa razmeroma pozno doživel, že po omenjeni spodbudi Radoslava Loparića okrog leta 1890, zato je tudi njegov znanstveni delež skromnejši, kakor bi sicer lahko bil. Mlajši kolegi so se na Slovenskem posvetili izključno slovenski historiografiji, premaknili tradicionalno politično zasnovanost zgodovine, ki je ustrezala narodom in torej tudi Avstrijcem, na področje zgodovine ljudstva, mest in narodove kulture, kjer smo tudi Slovenci imeli kaj odkriti in povedati. V Ljubljani je bil ustanovljen poseben zgodovinski časopis v slovenščini (1891), Izvestja Muzejskega društva za Kranjsko. Omenja se šesterica zgodovinarjev – Simon Rutar, Ivan Vrhovec, Josip Apih, Fran Šuklje, Anton Kaspret in najmlajši, a najpomembnejši med njimi, France Kos. Ta velja za nestorja, utemeljitelja slovenskega modernega zgodovinarstva, ki je najbolj dosledno sledil svojemu cilju – sistematičnemu zbiranju virov za slovensko srednjeveško zgodovino v celoti.

Ivan Steklasa je bil zaradi službe na Hrvaškem prav gotovo odmaknjen od pravih strokovnih spodbud. Svoje vrednejše zgodovinske razprave je objavljajal v letopisih in zbornikih Slovenske Matice, bil pa je dobro razgledan po dogajanju v stroki na Hrvaškem, o čemer je prizadevno pisal v reviji Dom in svet (1898 – 1905), njegovo najbolj celovito delo pa pomeni knjiga Zgodovina župnije Šent Rupert na Dolenjskem.

Veliko škodo in krivico delu Ivanu Steklasi povzročamo s tem, če ga presojava z merili današnje zgodovinske znanosti, pri tem pa

spregledamo njegovo pravo vrednost, bogastvo zgodovinskega materiala, ki ga vsebuje knjiga o Šentrupertu.

Brez knjige Zgodovina župnije Šent Rupert na Dolenjskem bi bila vsa računalniško obdelana vsevednost dokaj siromašna in neznatna.«

Skupaj z umetnostno zgodovinarico Majdo Freljih Ribič se lahko veselimo, da je ponatis te knjige izšel še pred stoletnico prvega natisa, s čimer smo se lahko tudi dostojno poklonili spominu na našega profesorja Ivana Steklaso.

Hvala vsem, ki ste pripomogli, da je delo Zgodovina župnije Šent Rupert na Dolenjskem spet med nami!

POBUDA ZA PONATIS ZGODOVINE ŽUPNIJE ŠENT RUPERT NA DOLENJSKEM SEGA ŽE V LETO 1980

Včasih je dobro, da se želje in priporočila znajdejo tudi v arhivu. Tako je knjižničarka MALČI KOSTEVC zaradi silnega povpraševanja po delu Zgodovina župnije Šent Rupert na Dolenjskem že 4. februarja 1980. leta predlagala, naj bi knjigo ponatisnili in se tako oddolžili velikemu rojaku prof. Ivanu Steklasi. Kot mnogi krajani je tudi knjižničarka Malči Kostevc morala dolgo čakati, da se je želja uresničila. Je pa zdaj zato veselje toliko večje!

Tokrat je pobudo ponovno sprožil prejšnji predsednik TD **BOJAN BREZOVAR**, izpeljal pa jo je sedanji predsednik TD **RUPERT GOLE**.

PREDSTAVITEV STEKLASOVE ZGODOVINE ŽUPNIJE ŠENT RUPERT NA DOLENJSKEM

Šentrupert s svojo častitljivo zgodovino in spoštljivim odnosom do kulturne dediščine je v soboto, 13. decembra 2003, doživel poseben dogodek: po 90 letih je ponovno izšla Steklasova Zgodovina župnije Šent Rupert na Dolenjskem.

Oktet Lipa je nastopil s skrbno izbranim programom

foto B. Brezovar

Jože Zupan

Slava vojvodine Kranjske za Slovenijo, župnik in dekan Mirko Simončič pa je poleg Steklasovega pomena tudi nakazal, kako se bo sakralna dediščina v prihodnje obnavljala.

Predsednik Krajevne skupnosti Šentrupert Tone Rugelj in predsednik Turističnega društva Šentrupert Rupert Gole sta ob tej priložnosti podarila štiri izvode, vezane v usnje – z zlato obrezo. Dobili so jih Zalka Valas, ker je ob svoji 95-letnici namesto daril namenila prostovoljne prispevke za ponatis te knjige, župnija Šentrupert, ki vseskozi vzorno sodeluje s krajem in jo zastopa župnik in dekan Mirko Simončič, ter umetnostna zgodovinarja Majda Freljih Ribič in dr. Marko Marin.

Večer je kljub mrazu v cerkvi sv. Ruperta polepšala ubrana pesem Okteta Lipa – njegov umetniški vodja je Tone Strmole, predstavitev pa je povezoval Jože Zupan.

Šentruperčan Ivan Steklasa, profesor zgodovine, zemljepisa in slovenščine, je s svojim delom ustvaril temelje zgodovini fare Šentrupert; knjiga je nadvse pomembna tudi zato, ker se je od takrat že marsikateri vir izgubil in je tako knjiga zdaj sama vir. Pred 90 leti skoraj ni bilo hiše, ki ne bi imela tega dela, že vrsto let pa te knjige tudi v antikvariatu ni bilo dobiti, zato je bilo toliko bolj vzpodbudno, ker je Turistično društvo Šentrupert ob pomoči Krajevne skupnosti Šentrupert delo ponovno izdalo v nespremenjeni obliki.

Na predstavitvi so o delu spregovorili umetnostna zgodovinarica Majda Freljih Ribič – predstavila je vsebino knjige, dr. Marko Marin je poudaril, da ima Zgodovina župnije Šent Rupert na Dolenjskem za nas tak pomen, kot ga ima Valvasorjeva knjiga

Dobitniki zlate knjige so bili prijetno presenečeni

foto B. Brezovar

SPREHODI MED ...

SPREHODI MED NARAVNIMI HIDROLOŠKIMI VREDNOTAMI POREČJA MIRNE

V mednarodnem letu voda je prav, da se tudi med našimi "sprehodi" ozremo po tistih delih narave v porečju Mirne, ki bi bili lahko z vidika tekočih ali stoječih voda izjemni, tipični, kompleksno povezani, ohranjeni, redki ter znanstveno raziskovalno ali pričevalno pomembni; tako namreč določa naravno vrednoto zakon o ohranjanju narave. Mogoče kdo poreče, da v okolici Šentruperta ni "atraktivnih" hidroloških pojavov, ki bi jih turistične agencije lahko uvrščale v programe množičnega obiskovanja. Morda res ni velikih vodnih turističnih privlačnosti, vendar je kar nekaj biserov narave, ki pa jih v splošnem slabo poznamo, redko jih obiščemo, šentruperska pohodna pot jih ne doseže. V mislih imam hudourniške potoke s slapišči, ravninske potoke z mokrišči, kraško vodno jamo, kraški in termalni izvir, ribnik in celo studenec s pričevanji o njegovi zdravilnosti. Vse to lahko odkrijemo v porečju Mirne od njenega izvira med Moravško in Gabrsko goro do izliva pri Sevnici.

Z "objema Mirne" v Savo pri Sevnici letno steče povprečno okoli 155.000.000 m³ vode, več kot šest Blejskih jezer bi lahko napolnili z njo. Ta velika količina vode s 293,5 km² velikega porečja Mirne na svoji poti do Save ustvari kar nekaj pojavov, ki so zavedeni v državni seznam naravnih

vrednot lokalnega ali državnega pomena.

V državnem seznamu naravnih vrednot lahko v porečju Mirne zasledimo šestnajst hidroloških naravnih vrednot in kar pet jih je v zgornjem delu porečja Bistrice. Prva hidrološka naravna vrednota v porečju Bistrice je kar njen celotni zgornji tok. Bistrica je hudourniški potok z izjemno ohranjenim zgornjim tokom. V seznam hidroloških naravnih vrednot pa se uvrščata tudi njena leva pritoka Bučavnica in Bena s slapišči in šumelišči. Poleg teh treh potokov pa sta v porečju Bistrice še dva kraška pojava: kraški izvir Bene pri

Božičevem mlinu, severovzhodno od Dol pri Litiji, ter Javorska jama, vodna jama pri Gradišču, zahodno od Dol pri Litiji.

V porečju Mirne se med hidrološke naravne vrednote uvršča še ohranjen zgornji tok reke Mirne in mokrišča v Mirnski dolini, potok Vejar - desni pritok reke Mirne s poplavnimi travniki nad Mirno, potoki Zabrščica, Lanšpreščica in Gomilščica ter Bačji potok, Homščica, ravninski Kamenški potok s pritoki in potok Grahovica. Med izviri je nekaj posebnega termalni izvir pri Gomili, južno od Birne vasi, in tudi ribnik, južno od Krmelja, uvrščamo med hidrološko naravno dediščino porečja Mirne. Pričevalni pomen pa imata izvir pod kapelico sv. Martina na Kalu pri Šentjanžu in Žegnani studenec Lurške Marije na Zaplazu pri Čatežu.

Hidrološke naravne vrednote v porečju Mirne

(Vir podatkov: Agencija RS za okolje, 2003; karografija: P. Frantar)

Ob slapu na potoku Bena, ki je ena od hidroloških naravnih vrednot porečja Bistrice

foto J. Uhan

V vodo so imeli ljudje veliko zaupanje in marsikje so iz spoštovanja do izvirov, do virov življenja, postavljali posebna znamenja: križe, kapelice itd. Blagostanje dežele je že v 17. stoletju Janez V. Valvasor meril z obilico vode: "Ako se hoče katera dežela ponašati, da se v njej pretakata med in mleko, hočem reči, da jo je Bog obilno blagoslovil z vsem, kar potrebuje za dobro prehrano, se mora ponašati tudi z mnogimi rekami, s potoki in studenci." Nobenega dvoma ni, da je tudi Mirnsko dolino "Bog obilno blagoslovil".

Jože Uhan

ŠOLSKI UTRIP

ZGODNEJŠI VSTOP V ŠOLO

Za vstop v prvi razred devetletne šole smo se učitelji dlje časa strokovno izpopolnjevali, kar nas je še dodatno vzpodbudilo k doseganju višje kakovosti poučevanja. Potrebno je temeljito poznati razvojne posebnosti šestletnega otroka in narediti kar nekaj miselnih preobratov; veliko truda smo vložili v pisanje novih učnih načrtov.

Zgodnejši začetek šolanja se precej razlikuje od prejšnjega prvega razreda. Učenci imajo krajšo pozornost, hitreje se utrudijo, potrebna je močna motivacija, da jih dejavnosti zanimajo. Za njih posebej organiziramo jutranje varstvo in zajtrk. Po njem se zberemo v jutranjem krogu na preprogi in se pogovorimo o počutju, vremenu, zaigramo socialno igro za boljše medsebojno poznavanje, marsikdo se še pride stisnit v naročje. Sledi načrt za delo po kotičkih (ABC kotiček, matematični, likovni, naravoslovni ...). Učenci prehajajo od enega kotička do drugega, zadolžitve pa rešujejo v individualnem tempu. Tako odpadejo učiteljeva priganjanja, naj pohiti z vajo, ker ga vsi čakajo. V dopoldnevu pa mora opraviti vse naloge.

V učilnici je drugačna organizacija prostora, didaktična izvedba pouka je usmerjena v aktivno vlogo posameznega učenca. Nove oblike dela omogočajo razvoj procesnih ciljev, kreativno mišljenje, veliko je skupinskih učnih oblik, kjer sošolci medsebojno sodelujejo in si pomagajo, kar je zelo pomembno za kasnejše življenje v skupnosti. Tako imajo priložnost razvijati jezikovne zmožnosti in sposobnosti za vse oblike izražanja v lepi, strpni materinščini.

Do učnih ciljev prihajajo samo preko konkretnih ponazoril ob pomoči didaktične igre in praktičnih izkušenj.

Učitelj ima vlogo sodelavca, usmerjevalca in organizatorja učnega procesa.

Doseženo znanje sistematično sprotno

utrjujemo, preverjamo in ocenjujemo. Poleg učnih načrtov je bilo potrebno po standardih znanj izdelati kriterije za vsak predmet. V vsaki ocenjevalni konferenci v novo redovalnico vpišemo dosežene učne cilje – do kod je učencu uspelo priti.

Šestletniki nosijo v sebi velike potenciale – zmogljivosti, imeti morajo možnosti, da razvijejo svoje sposobnosti. Zato jim ponujamo različne priložnosti, da samostojno (ob učiteljevi usmeritvi) radovedno zakorakajo v svet učenosti. Seveda pa mora učitelj nenehno iskati ravnotežje med didaktično igro, sprostitvenimi dejavnostmi, zahtevnejšimi zadolžitvami in počitkom. Če je utrujenost le prevelika, jih v kotu učilnice čaka novi živobarvni kavč.

V kratkem času so se navadili na določen red, samostojno znajo poiskati učne pripomočke v pregradnih omaricah po kotičkih, uporabljajo že leksikone in slikovni slovar. Pohvaliti se moramo, da imamo v razredu najnovejši računalnik. Prav vsi že znamo na njem utrjevati seštevanje, odštevanje, smeri – levo, desno, spredaj, zadaj in še bi lahko naštevati učenosti, ki nam jih nudi ta vir informacij. Igric za streljanje pa naš računalnik ne sprejme, saj učiteljica ne dovoli.

Novo je še to, da morajo imeti šestletniki na poti v šolo in domov spremstvo. Hkrati pa imajo pravico do brezplačnega prevoza – ne glede na oddaljenost.

Da prvi razred devetletne šole ni nikakršen bav-bav, potrjujejo učenci, saj zatrjujejo, da zelo radi hodijo v šolo.

Tudi sama vsak dan z veseljem stopim v učilnico, saj se bogatimo drug od drugega. Prizadevam si ustvariti prijetne odnose z učenci in s starši, saj bo naše sodelovanje trajalo kar vse prvo triletje.

Marta Repnik, učiteljica 1. razreda

NA MEDVEDJEM BRDU

20. oktobra smo se za teden dni odpravili na Medvedje Brdo, kjer smo živeli v domu Medved. Ko smo prispeli, smo svoje stvari pospravili v omarice. Povedali so nam, da bo potekalo tekmovanje v pospravljanju sob. Fantje so bili v sobi Medved, dekleta pa v sobi Volk. Vsak dan smo imeli po štiri obroke in kmalu ugotovili, da je hrana zelo okusna. Drugi dan bivanja smo kupili, napisali in odposlali razglednice, popoldne pa smo v gozdu iz šotorskih kril delali zavetišča. Naslednji dan smo imeli izlet v vas Pikleščica. Med potjo smo šli čez močvirnat travnik, kasneje smo šteli letnice na hlohkih. Ogleдали smo si žago in Pucljevo brezno. Nad breznom je naravni most. To je kraški svet, ki ga še raziskujejo. Zvečer pa smo imeli bučariado.

V četrtek smo šli kurit ogenj. Ko smo se vrnili, smo plezali po plezalni steni. Kasneje smo šli v gasilski dom, kjer smo streljali z lokom.

Zvečer smo imeli ples. Plesali smo na pop, rep in domačo glasbo. V domu so imeli tudi živali. Med najbolj priljubljenimi sta bili puščavska skakača Pepi in Poldi. Zadnji dan smo zvedele, da smo v pospravljanju sob zmagale deklice.

Zdelo se nam je, da je bilo za vse nas življenje na Medvedjem Brdu velika pustolovščina.

Irena Bartolj in Simona Gričar, 3. r.

NAŠE BIVANJE NA VOJSKEM

Sedmi razred devetletne šole je v oktobru preživel prijeten teden na Vojskem, kjer smo preživljali dneve v okviru naravoslovnih dni.

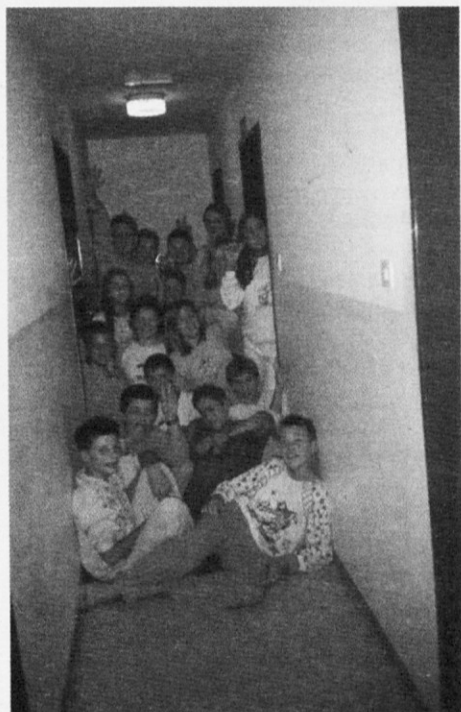
KULTURNI UTRIP

Vojsko leži na planoti, približno štirinajst kilometrov od Idrije.

Teh pet dni smo lepo in prijetno preživeli, čeprav smo imeli veliko učnih ur, pri katerih smo zelo uživali. Večkrat smo šli v gozd in ga poleg potoka tudi raziskali. Klekljarica nam je predstavila klekljanje. Za kosilo smo sami naredili tipično idrijsko jed – žlikrofe. Veliko smo se igrali razne družabne igre, pri nekaterih so sodelovali tudi vrstniki iz Ljubečne. Predstavili so nam tudi zdravilna zelišča in njihove čaje. Prekolesarili smo kar nekaj kilometrov in se učili plezalnih vozlov, da smo lahko nato tudi plezali po naravni in umetni steni. Med najbolj zanimivimi dejavnostmi pa sta bili ogled Divjega jezera in Antonijevega rova v idrijskem rudniku živega srebra. Zadnji dan smo imeli ples; bilo je zelo zanimivo in zabavno, največ pa je bilo vredno, da smo ga za več kot eno uro podaljšali.

Bil je zelo zanimiv in poučen teden, saj smo se naučili mnogih novih spretnosti.

Metka Banič, 7. razred

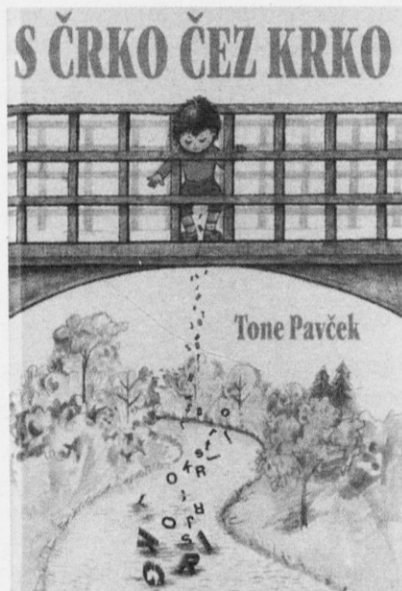

Lepo nam je bilo

DOGAJANJA V PODRUŽNICI BRALNEGA DRUŠTVA

Podružnica Bralnega društva je skupaj z Osnovno šolo dr. Pavla Lunačka in Založbo Karantanija pripravila 28. septembra nepozaben dogodek, ko je izšla nova pesniška zbirka **Toneta Pavčka S ČRKO ČEZ KRKO**. Zbirka je izšla v počastitev pesnikove 75-letnice, ki je bila naslednjega dne; zbirko je ilustrirala akademska slikarka Melita Vovk, prav tako letošnja petinsedemdesetletnica.

Pesnik Tone Pavček je tako zdaj izdal že tri pesniške zbirke, ki jih je navdihnila njemu najdražja pokrajina Dolenjska. Najprej je bila to MAJHEN DOBER DAN, v kateri je pesnik ves živel v rojstni pokrajini Šentjurje; hkrati je v tej zbirki prvič združil pesmi za otroke in odrasle. Zbirka DOLENJSKE BLIŽINE je izšla ob pesnikovi sedemdesetletnici in je namenjena predvsem odraslim. Obe ti deli je občutljivo ilustriral Lucijan Reščič. Najnovejša pesniška zbirka S ČRKO ČEZ KRKO je motivno vezana na MAJNICE, zbirko, ki je izšla pred sedmimi leti in vzbudila vsesplošno zanimanje in hvalo. Če bi hoteli simbolično prikazati naslov, bi rekli, da se je ljubezen do življenja razširila z Dolenjske na vso domovino. Podobno je tudi jezikovno:

največ odzvanja mehka dolenjska govorica, ki se kdaj pa kdaj prepleta s trdo primorsko govorico, vmes pa prisluhne govorici mladih, ki bodo prav gotovo tudi te pesmi vzeli za svoje. Podobno je čutil tudi pesnik, ko je poslušal šentruperske šolarje, ki so doživeto posredovali njegove pesmi. Srečanje je bilo napolnjeno s toplino, ki so jo poleg učencev Osnovne šole in Glasbene šole Trebnje dopolnili še sočni verz in pojoča pesnikova govorica, igrivost ilustratorke Melite Vovk, ki je večino originalov spet podarila šoli, in žlahtne pesmi priljubljene ljudske pevke Ljube Jenče.

Program sta povezovala slavista Janja Jerovšek in Jože Zupan, urednik pesniške zbirke.

Naj bo za vzorec še nekaj Pavčkovih verzov:

Sreča je,
ko človek sebe najde
med vsemi kažipotmi
in pride končno v skladje
kakor k dobroti.

Podružnica Bralnega društva pa že ves november in december nestrpno čaka na izid izvirne slovenske slikanice ŽUR IN LILA. Nestrpnost ima prav gotovo opravičljiv razlog: prednovoletni čas ni primeren za tisk, ker imajo v knjigovезnicah več dela, kot ga sproti zmorejo. Čar slikanice pa je v tem, da je vsa nastala v Mirnski dolini: avtorica je Mirnčanka SIMONA KOŠČAK, profesorica nemškega jezika na Osnovni šoli dr. Pavla Lunačka v Šentrupertu; ker se je zdaj preselila v Šentrupert, tako postaja vedno bolj Šentrupečanka, kot je njena mama. To je zgodba o psu in njegovi bolhi, vse prepleteno s toliko pravljíčnostmi, da se je avtorica že s prvo pravljíco zapisala v književnost, saj smo prepričani, da ne bo to njena edina pravljíca. Duha pravljíce je

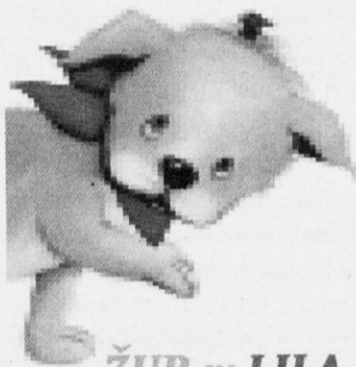
imenitno zadela ilustratorka **KRISTINA KRHIN**, prav tako doma z Mirne; le po končanem študiju na akademiji za likovno umetnost jo je pot zanesla v Trzin. Da so imenitne ilustracije, se lahko spet prepričate v šoli, saj je tudi akademska slikarka Kristina Krhin podarila šoli kar precejšen del ilustracij – 14. Da je knjiga še bolj domača, sta pripomogla tudi urednik in oblikovalec, saj sta oba iz krajevne skupnosti Šentrupert.

Naj bo še tu nekaj uvodnih misli:

ŽUR JE ZLATI PRINAŠALEC IN LILA JE NJEGOVA BOLHA. EDINA. LILA IMA PAPIRNATEGA ZMAJA. ŽUR GA JE STAKNIL NA PASJEM BOLŠJAKU. LILA GA SPUŠČA VSAK DAN. NAJRAJE Z NAJBOLJ ZLATE DLAKE. LILA IMA TUDI ZLATE ČEVLJE. ČEPRAV VEČINOMA HODI BOSA. IN PRAŽNJO OBLEKO IZ NAJBOLJŠE SVILOPREJKINE NITI. OBLEČE JO, KADAR GRESTA Z ŽUROM NA PLES.

Jože Zupan

SIMONA KOŠČAK KRISTINA KRHIN

ŽUR IN LILA

BISERI V OČEH

Še pred pomladjo bo izšel prvenec **MAJDE KRNC BISERI V OČEH**. Ker je za delo že zdaj zanimanje, objavljamo nekaj odlomkov:

ZALOKA

Spomini odhajajo v rodno vas Zaloko, kjer me je mati zibala v leseni zibelki. Zahajajo med znanice, med zaloške pomladne rože, ki sem jih trgala tudi po kolenih. Še raje pa sem jih sredi trav dolgo opazovala. Zdelo se mi je, da tudi trave govorijo, njih pesem sem slišala sredi svojega srca.

Z leti sem se prepričala, da je lepo tudi rodovitno poletje. Zdaj pa vem, da je lepa tudi jesen – jesen življenja. Ampak le, če bom znala izkoristiti, kar mi je še ostalo. Tega pa je še ogromno.

Zame je nastopila jesen življenja – spomini pa odhajajo v daljno preteklost ...

Oče je obiskoval šolo na Čatežu. Bil je bister učenec, odličen matematik. Račune je imel zapisane kar v glavi. Njegova šolska rekvizita sta bila črna tablica in bela kreda. Tablico je dal pod pazduho, kreda pa v žep.

Bil je tudi dober pevec. Pel je v družbi prijateljev. Začutil je, da nekdo preveč »fuša«. Stopil je k njemu in rekel: »Ti pa kar sedi za peč, pa svoje kozle priveži.« Najbolj mu je bila všeč danes že ponarodela Gregorčičeva pesem Rože je na vrtu plela.

Za očeta sem vedela, da je močan, da je po duhu velikan. Imela sem ga neizmerno rada. Ker sem ga spoštovala, sem se ga bala užaliti ali prizadeti.

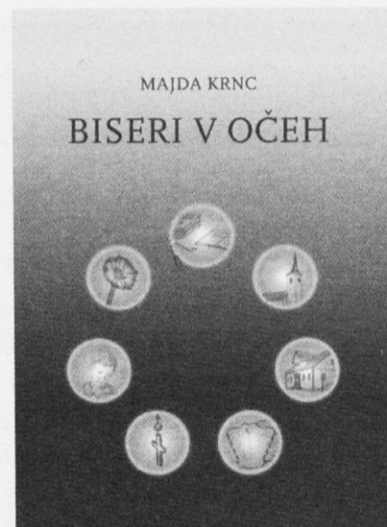
Najlepši trenutek, najlepši spomin na mamo iz otroških let se je zgodil na veliki petek. Več otrok nas je peljala v cerkev »Bogca kušent«. Mene pa je mama držala za roko – bila sem pač majhna. Podobe vojakov ob straneh niso zameglile podobe Njega, ki je trpel za vse nas.

Mama je bolj ljubila slovenščino kakor oče. Lepo je znala brati. Še raje sem poslušala njeno pesem, kadar je zapela samo nam, otrokom. Če pa je zapela samo meni, sem bila najsrečnejši otrok tega sveta.

...

Do petega razreda sem hodila v šolo vsak drug dan. Kljub temu sem bila v osmem razredu odlična. Dobila sem knjižno nagrado, v knjigi je pisalo, da iz mene pa še nekaj bo – nastalo bo nekaj dobrega. Ne vem, kako se je napoved uresničila – tisti, ki me poznate – presodite sami!

Zaradi materine boleznii se nisem odločila za šolanje; takrat me je mama potrebovala; tako sem

čutila v svojem srcu.

Sama pa sem si izbrala poklic matere. Moram priznati, da sem bila med otroki, med svojimi otroki, res srečna. Za vsakega sem bila pripravljena dati vse, tudi življenje.

Vsak njihov dosežek v šoli je bil moj dosežek, vsaka njihova sreča moja sreča, vsaka njihova bolečina moja bol.

...

VEDERINA

Vederina – to je kraljevina. Nahaja se pod vrhom hriba, imenovan Hom, le nekaj metrov pod Nebesi. Malo se še potrudiš, pa si v raju – nebesih.

Tod so pastirji pasli svoje črede – kot v svetopisemskih časih. Tu na tem kraju pa so vedrili. Morda zato VED(E)RINA? Mogoče so tu na ravnini že takrat stale stavbe, pokrite s slamo. Bile so kamnite ali lesene.

Tu je nekakšen prelaz med dolinama. Tod so hodili Rimljani, kar pričajo rimski grobovi, žare, kosti, denar. Vse hranijo arheologi v Novem mestu.

Tod se spomladi podijo jate ptic. Z Davidom sva nabirala šipek. Nad nama so vsaj dvajset minut plavale jate ptic selivk. Kot oblački – druga za drugo, kot jagode na rožnem vencu so si sledile – nepretrgoma.

Zaplavala bi z njimi in si ogledala širni svet in neba obok – svobodno kot ptica, če me ne bi za roko držal David, star komaj nekaj let. Nanj pazim in sva nerazdružljiva. Vedno sva skupaj – v dobrem in slabem.

Tu je bil dom vederinskih prednikov. Tu so se borili za svoj obstoj. Ta zemlja je tudi meni postala sveta. Prepojena je z znojem in s krvjo prednikov. Orošena je z njihovo srčno krvjo.

PESEM NAS DRUŽI

Da petje ustvarja prijetno druženje, sta v zadnjem času to potrdila kar dva koncerta, pri katerih so bili pobudniki domači pevci. Skupina Cantamus je v sodelovanju s Kulturnim društvom Šentrupert v cerkvi sv. Ruperta konec oktobra pripravila koncert duhovne glasbe s simboličnim naslovom KAJ MOREM, ČE SEM MLAD. Poleg skupine Cantamus so sodelovali še: Skupina Egnis iz Tolmina, MPZ Strune iz Šentlovrenca, Topliški kvartet in Mladinski pevski zbor Mladike iz Trebnjega.

Pevski zbor vinogradnikov Šentrupert pa je v sodelovanju z Javnim skladom za kulturne dejavnosti RS, območna izpostava Trebnje, v kulturnem domu za miklavževo pripravil koncert, na katerem so sodelovali trije moški zbori: Moški pevski zbor Zarja iz Trbovelj, Moški pevski zbor Markovci in organizator – Pevski zbor vinogradnikov Šentrupert.

Skupina Cantamus in Pevski zbor vinogradnikov Šentrupert vedno bolj postajata sestavni del kulturnega življenja v kraju. Hkrati oba vesta, da se z nastopanjem glas obrusi v tolikšni meri, da povzroča veselje tako pri izvajalcih kot pri poslušalcih.

Za koncerte, na katerih nastopa več zborov, pa lahko rečemo, da so lahko kot učna ura: posameznik spozna, do kod je prišel, kaj še lahko izboljša, hkrati pa mu je potrditev, da ves trud, ki je bil vložen v uspešen nastop, ni bil zaman.

Zato: Skupina Cantamus in Pevski zbor vinogradnikov Šentrupert, pogumno naprej!

Jože Zupan

**Zahvala PALMI,
ker nam s svojim
aranžiranjem velikokrat
priskoči na pomoč.**

OBUJANJA

O ŠKRLJEVSKEM GRADU IN NJENI LASTNICI ŠE MALO DRUGAČE

Ljudsko izročilo ima svoj čar; kdaj pa je tudi slaba lastnost, saj se zgodi, da o isti zgodbi različno pripovedujejo. Tako se je zgodilo tudi s spomini na gospo Podobnikovo iz škrljevskega gradu:

»Ko sem prebrala zapis o gospe Podobnikovi, me je kar malo stisnilo pri srcu, saj imam o njej drugačno mnenje in poznam drugo resnico.

Da, bila je varčna, kar je še danes lastnost vseh dobrih gospodarjev. Ni pa bila skopa. Malokdaj je šla s svojim psom na pot. Če pa je že šla, je zelo pazila nanj. Ne vem, kje so se tega psa bali šolski otroci iz vasi Drage, ker imamo iz Škrljevega svojo pot, iz Drage pa svojo. Mimo graščine Škrljevo pa ni peljala nobena pot v šolo.

Skopuška pa tudi ni bila, saj sem v življenju prve piškote dobila prav pri njej. Jabolka, ki so jih pridelali na vrtu, je pa prodajal oskrbnik – v te posle se ona ni spuščala. Jabolka pa smo vsi v teh vaseh imeli tudi doma.

Gospa Podobnikova 1942. leta ni šla iz Slovenije. Ko so prišli salezijanci s Štajerskega, ki je bilo pod nemško zasedbo, v Škrljevo kot begunci, jim je dala gospa Podobnik vse imetje z graščino vred v najem. Gospa Podobnik pa se je odselila v Stično na Dolenjskem, kjer je imela svojo hišo in je tam tudi umrla.

Grad Škrljevo pa je bil že takrat last njene hčerke, ki pa je živela izven Slovenije.«

Gusti Vrabc, Škrljevo

ŠE VEDNO O DRAŽANIH IN DRAŽANKAH

Fantje se zbirajo s Kranjske dežele, dekleta pa jokajo, kaj bodo počele.

Ko je bil fant star 18 let, je dobil poziv za na "štelengo". Če je bil potrjen za vojaka, je bil kmalu rekrut in je "curikal" k vojakom. V naši vasi je bil odhod fantov k vojakom nadvse slovesen. Naredili so poslovilni večer. Vse je bilo skupaj – staro in mlado, eni so jokali, drugi ukali in peli in streljali z možnarjem.

Ko je bilo konec slovesa, je rekrut vsakemu posebej segel v roke. Vsak pa mu je stisnil v roke "cikorjevca" (100din) ali pa "Bog čuvaja" (50 din) in zaželel: »Dobro se drži in srečno se vrni!« Rankotov oče Ludvik je že imel lepo okrašene konje in štiri smrekce na lojtrskem vozu. Veliko Dražanov je spremljalo fante do vlaka.

Medtem ko je prisopihal vlak, so se še pozdravili. Vlak je proti Sevnici neprestano ukal in naznanjal odhod fantov v daljne južne kraje ...

»O, preljuba vas domača, naj se ogne te gorje ... Sin Tvoj, ki po tujem hodi, vedno nate misli še. Ko sem prišel v kraje tuje, spomnim se na svoje ljube – na očeta, mamico in na svojo ljubico.«

Tri leta mi minijo – tako je hauptman djal: »Zaradi zveste službe jaz "urlaub" Ti bom dal. Do zdaj si bil en "fajn" soldat, sedaj pa boš en zvesti fant! Do zdaj si sukal sabljico, zdaj pa boš ljubico.«

Ko se je vrnil, pa so spet zapeli in nazdravili:

Veseli bodimo vesel'ga srca,
smo iz lepega kraja – iz Drage doma.

Ko je prišel fant iz vojske, je bila navada,

da so mu prepustili kmetijo, sami pa so se umaknili v mali konec hiše. Če je bil sporazum, so mladim pomagali pri delu, če pa ne, so pa hodili po "fabrhu". Izgovorili so si oskrbo in kakšen krajček njive. Včasih ni bilo denarja vsak mesec. Na kmetijah je bilo zelo veliko dela, pa se je zaslužil kakšen dinar.

Naši dedje so se borili za goldinarje, stari očetje za dinarje, naši očetje za tolarje, mi se bomo pa za dolarje, so včasih govorili. Očetje so spletli kakšne koše, brezove metle in še kakšno mejo pokosili. Matere pa so bolj tarnale, kako je hudo za "penzioniste". Neka žena se je ustavila pod križem, ki stoji na draškem polju, in izdihnila:

«Ljubi Bog, koliko si pretrpel, bil si zaničevan, bičan, na križ pribit, ampak "penzionist" pa nisi bil!«

Vsak si po svoje življenje krojimo
in se po tihem usode bojimo,
da nam ostanejo do zadnjega dne
zgarane roke in strto srce ...

Kristina Majcen

SPOMINJAMO SE JIH ...

Mineva deset let, odkar je v 61. letu umrl priljubljeni veterinar FRANC ŠTIRN iz Šentjanža, zaposlen na Veterinarski postaji v Mokronogu.

V svojem poklicu je prekriziral vso našo občino, poznal je vse hleve, kjer so imeli živino, in njene lastnike.

Hkrati je še obdeloval svoje posestvo, kar ob službi ni bilo enostavno.

Nikoli ni odrekel pomoči; če je bilo le v njegovi moči, je pomagal.

Družina je v njem imela dobrega moža in skrbnega očeta, aktivno se je vključeval tudi v delo župnije.

Kako je bil priljubljen, je takrat najlepše pokazal množičen pogreb; tudi v naši krajevni skupnosti ni bilo vasi, ki ne bi dala za mašo v njegov spomin.

Spoštovani Franc Štirn se je zaradi pristne človečnosti zapisal v naš spomin – in naj bodo te vrstice tudi za osvežitve spominal!

Malči Kostevc

V Šentrupertu bo verjetno tudi letos več pogrebov kot rojstev. Marsikdaj bi se spodobilo, da bi o posamezniku napisali nekaj vrstic v spomin – pa bi presegali obseg časopisa. Morda pa je le prav, da se vsaj z nekaj besedami spomnimo treh, ki so v zadnjem času prezgodaj odšli:

Verjetno ne samo domači, tudi drugi večkrat mislimo, da bomo še srečali JANEZA BANIČA (1941 – 2003), saj je tako nenadoma odšel. Dolga leta je bil aktiven v gasilskih vrstah – šel je po očetovih stopinjah – in tudi v društvenih organizacijah je marsikaj naredil, dokler mu je zdravje dovoljevalo. Po rodu je podedoval tudi skromnost – in morda smo bili prav zato ob nenadnem odhodu toliko bolj začudeni, saj ni obešal na veliki zvon, da je že dolgo imel zdravstvene težave.

Še mlajša pa je odšla njegova sestra NADA BANIČA KRIVEC (1949 – 2003), ki je sicer živela v Ljubljani, a njeno srce je vedno ostalo le v Šentrupertu, zato se je pogosto vračala, dokler ni za vedno ostala v tej zemlji. Kdor jo je poznal, je o njej vedel povedati veliko dobrega, v spominu pa bo ostala tudi kot zelo bistra učenka šentruperske šole.

Najmlajši med omenjenimi je bil JOŽE BEDENE (1950–2003), nadarjen človek iz številne družine, ki je s svojo globokoumno besedo in srčno navezanostjo na Šentrupert postal vzornik številnemu sorodstvu in odličen sogovornik vsem ljudem. V spomin se je zapisal tudi s pozornostjo, kakršne skoraj nismo vajeni v hitrem načinu življenja.

Tako je ostala neuresničena želja sestre Majde Krnc:

»Jože, Jože, moraš biti moj vodnik in svetovalc še vrsto let!«

Jože Zupan

ZAPOZNELI ČESTITKI

Letu 2003 je ostalo le še nekaj dni. V mislih že obujamo spomine na prehojeno leto, se marsičesa spominjamo, marsikaj pa je že šlo v pozabo. Prav pa je, da se spomnimo tudi dveh osebnosti, ki sta imeli letos petinsedemdesetletnico, in sta obe zvesti sodelavki našega časopisa ŠentRUPERT; to sta MALČI KOSTEVC in KRISTINA MAJCCEN.

Gospa MALČI KOSTEVC je kljub obilici dela na kmetiji vse življenje aktivno družbeno delala. Marsikateri gasilec se spominja, da mu je članica Prostovoljnega gasilskega društva Šentrupert Malči Kostevc dajala prvo navdušenje za plemenito delo, s katerim pomaga človeku v nesreči.

Neprecenljiva je njena zasluga pri dolgoletnem vodenju Društva kmečkih žena; pripomogla je k vesplošni razgledanosti kmečkih žena. Z njeno spodbudo je marsikatera kmečka žena pokazala, da marsikaj zmore. Predvsem pa je v Šentrupert pripeljala številne vrhunske strokovnjake in je tako nevsiljivo širila znanje vsem – še posebej, ker se je bolj kot kdorkoli prav kmečka žena morala potrjevati v nenehnem delu.

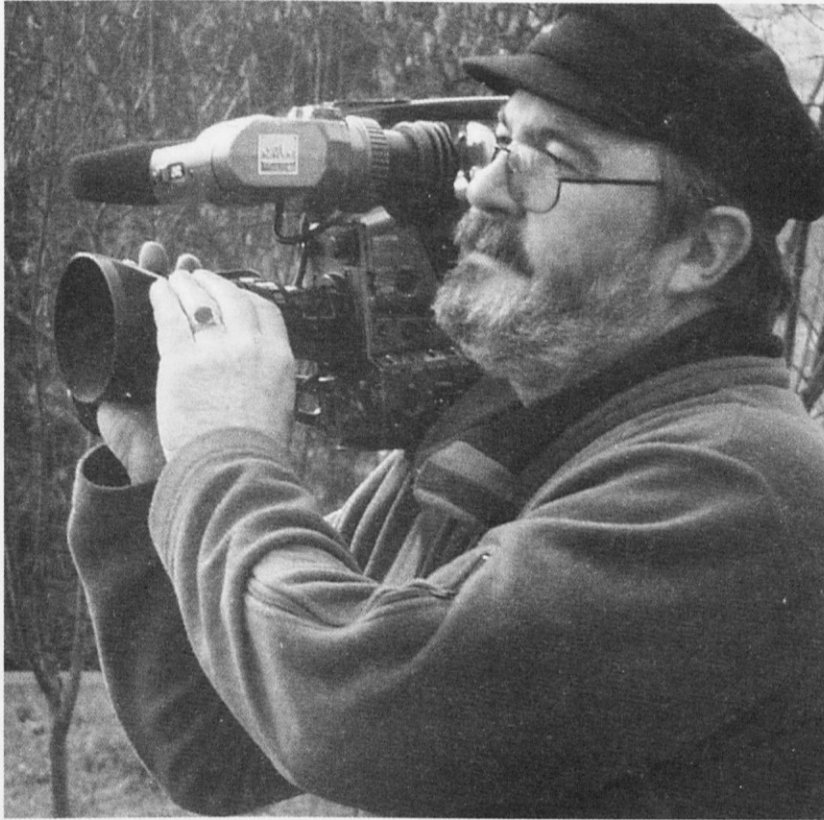
Lahko bi rekli, da je njeno življenjsko delo potekalo v knjižnici. Kot dolgoletna knjižničarka je velikokrat vztrajala tudi v nemogočih pogojih, samo da je lahko ponudila ljudem, ki niso mogli drugam, KNJIGO, tolažnico in vodnico. Opravila je delo, na katero je lahko upravičeno ponosna!

Naj bo pot, ki je še pred slavljenko, obdarjena z zdravjem!

Gospa KRISTINA MAJCCEN je živ leksikon za dogajanja v preteklosti. Številni ljudski pregovori in običaji so ji živo v zavesti in po njeni zaslugi so zdaj prisotni tudi v naši zavesti. Vsa zgodovina Drage ji je tako domača, da je postala sestavni del njenega življenja. V tem obujanju vsega, kar je bilo, je hkrati tudi upanje, da bo vse tisto, kar je bilo zlahka v preteklosti, ohranjeno tudi za prihodnje rodove.

Še veliko iskrivih misli želimo!

Jože Zupan

*TELEVIZIJA VAŠ KANAL
IN SNEMALEC JANEZ JANEŽIČ
ŽELITA VSEM KRAJANOM KS ŠENTRUPERT
IN GLEDALCEM NAŠEGA PROGRAMA,
DA PREŽIVITE PRIJETNE PRAZNIČNE DNI,
V LETU 2004 PA NAJ BO VELIKO ZDRAVJA,
OSEBNEGA ZADOVOLJSTVA
IN TUDI ZADOVOLJSTVA OB NAŠEM PROGRAMU!*

Pravijo, če ni dogodka na televiziji, je tako, kot da dogodka ni bilo. Da so dogajanja v naši krajevni skupnosti velikokrat dostopna še drugim, je v veliki meri zaslužen prav snemalec Janez JANEŽIČ. Čeprav se rado dogaja, da se v občini hkrati odvija več pomembnih dogodkov, Janez Janežič »sčara«, da je skoraj vse vidno.

Narava okoli Šentruperta mu je bila velikokrat navdih za daljše oddaje, ki sodijo v sam vrh njegovega snemanja. Le tako naprej, dragi snemalec Janez Janežič, zunanji sodelavec Vašega kanala!

**V petek, 26. decembra, bo v kulturnem domu ob 18. uri komedija REKVIZITER
v izvedbi Mojega gledališča iz Ljubljane.
VABLJENI!**

PRIJAZNO VABILO ZA NAJMLAJŠE

**KOT VESTE,
VAS BO DEDEK MRZ OBISKAL
V PONEDELJEK, 29. DECEMBRA,
OB 15.30 IN 17. URI V ŠOLI!
VABLJENI VSI PREDŠOLSKI OTROCI
OD PRVEGA LETA DALJE!**

NE ZAMUDITE, PRIDITE!

STARI FOTOGRAFIJI PRIPOVEDUJETA

TEČAJ VEZENIN NA STROJ PO LETU 1920 V ŠKRLJEVEM

Tečaj so obiskovale samo škrljevska dekleta, vodila pa ga je Manca Škarja.

Vse udeleženske tečaja so seveda danes že pokojne, slika pa je dokaz, da so se dekleta in žene tudi pred drugo svetovno vojno izobraževale, če so se le mogle. To je bilo zelo lepo delo in marsikatera nevesta je imela tako izvezeno balo.

Na fotografiji so:

Francka Uršič, Ivanka Kolenc, Milka Gornik, grajska kuharica Rezi, Rezi Kolenc, Tončka Grebenc, Mici Grebenc, Ida Gornik, Julka Gregorčič, Ivanka Možina, Nežka Grebenc, Marica Grebenc, Tilka Grebenc.

Lastnica fotografije ne želi biti imenovana.

CERKVENI PEVSKI ZBOR ŠENTRUPERT MED PRVO SVETOVNO VOJNO

Ta zbor je pel v cerkvi ni tudi na koncertih.

Na sliki so:

Prva vrsta zgoraj: Anton Mikec, Križev Pot, France Cerkovnik, Trstenik, Franc Lokar, Šentrupert, Ignac Cugelj, Šentrupert, Ludvik Cugelj, Vrh.

Druga vrsta: Pevovodja Remms, Šentrupert, Hanca Steklasa, Rakovnik, Mici Urbančič, Veliki Cirnik, službujoči orožnik postaje Šentrupert, Francka Japelj, Šentrupert, Angela Golob, Rakovnik, Maks Kurent, Šentrupert.

Tretja vrsta: Lojzka Urbančič, Veliki Cirnik, naslednji je nepoznan, Anica Uhan, Straža, duhovni vodja, Šentrupert, Francka Rugelj, Križev Pot, Albert Pižmoht, Trstenik, in Francka Tomažin.

Na tleh sta Mici Cimerman in Cilka Cekuta, Rožemberk.

Tudi za to fotografijo lastnica ne želi biti imenovana. Jaz pa bi bila rada lastnica slike, saj je na tleh desno moja mama.

Malči Kostevc

Konjerejsko društvo Šentrupert
vabi na

slovesno razvitje PRAPORA

in blagoslov konj.

Petek, 26. decembra 2003,
ob 11.30. uri
pred cerkvijo sv. Ruperta.

Prirreditel bo povezovala LJUDMILA BAJC

VABLJENI!

BOŽIČNO NOVOLETNI KONCERT

nedelja, 28. december 2003,
ob 18. uri v farni cerkvi
sv. Ruperta v Šentrupertu

Nastopajo:

OTROŠKI PEVSKI ZBOR
MEŠANI PEVSKI ZBOR
CANTAMUS

Prisrčno vabljeni!

Pihalni orkester sv. Rupert

vabi na

BOŽIČNO NOVOLETNI KONCERT

dirigent: Boštjan DIMNIK

nedelja, 28. december 2003, ob 19.30. uri
v telovadnici Osnovne šole dr. Pavla Lunačka Šentrupert

Vstopnice po 1000 SIT so na voljo v predprodaji v vseh gostinskih lokalih v Šentrupertu in okolici. Na dan koncerta bo vstopnina 1.200 SIT.

Turistično društvo
Šentrupert izreka
iskreno zahvalo vsem,
ki se z nami prizadevate,
da bi bil naš kraj
tudi naš ponos.

V letu, ki prihaja,
je naša največja želja,
da bi bilo tako
tudi v prihodnje!

Vsem želimo prijetne
in doživete praznike,
v novem letu pa
korak naprej!

Rupert Gole, predsednik

ŠentRUPERT

GLASILO KRAJEVNE SKUPNOSTI ŠENTRUPERT - LETO: V. / 4

december 2003

USTANOVITELJICA: KRAJEVNA SKUPNOST ŠENTRUPERT - zanjo: Tone Rugelj

UREDNIŠKI ODBOR: Rupert Gole, Polona Rugelj, Mirko Simončič, Jože Zupan in Damjan Zupancič

OBLIKOVANJE IN PRELOM: Rupert Gole

TISK: KOPO d. o. o., Mirna

Glasilo izhaja štirikrat letno. Naklada: 1000 izvodov.

Po zakonu o DDV se za glasilo plačuje 8,5% davek od prometa proizvodov.